

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

Особливості юридичного перекладу англомовних рішень
Європейського суду з прав людини на українську мову

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології ____ канд. філол. наук, доцент Баранова С.В.

Виконала:
студ. групи ПР.мз-31с
Зінченко Ганна Сергіївна

Науковий керівник:
канд. філол. наук, проф.
Кобякова Ірина Карпівна

Суми 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	7
1.1 Юридичний переклад як специфічний вид перекладу.....	7
1.2 Поняття та ознаки судового рішення.....	11
1.3 Вплив правової системи на юридичний переклад.....	14
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ РІШЕНЬ ЄСПЛ.....	19
2.1 Лексико-граматичні особливості рішень ЄСПЛ.....	19
2.2 Прийоми та способи перекладу з англійської на українську мову судових рішень ЄСПЛ.....	25
2.3 Порівняльний аналіз існуючих українських перекладів рішень ЄСПЛ....	29
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ РІШЕНЬ ЄСПЛ.....	34
3.1 Труднощі здійснення юридичного перекладу рішень ЄСПЛ.....	34
3.2 Методичні підходи до вивчення юридичного перекладу рішень ЄСПЛ....	37
3.3 Вправи для освоєння перекладу англійських рішень ЄСПЛ на українську мову.....	45
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
РЕЗЮМЕ (SUMMARY).....	66
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Зростання міжнародної співпраці та взаємодії між різними правовими системами вимагає удосконалення знань та навичок у сфері юридичного перекладу, зокрема перекладу судових рішень. Зважаючи на те, що Україна як кандидат на членство в Європейський Союз прагне адаптувати своє законодавство до європейських стандартів, застосування практики Європейського суду з прав людини є одним із значущих кроків на цьому шляху. Саме тому наявність кваліфікованих перекладачів, спеціалізованих на юридичному перекладі, є критично важливою. Враховуючи це, виникає нагальна потреба у розробці ефективної методики навчання та удосконалення навичок юридичного перекладу, особливо в контексті перекладу рішень ЄСПЛ, які містять специфічну термінологію та вимагають глибокого розуміння як правових норм, так і мовних особливостей.

Питання щодо юридичного перекладу судових рішень було предметом наукових пошуків багатьох вчених та практиків, таких як Ю. В. Бойко, В. В. Гайдар, Н. М. Гоца, С. В. Єлісеєва, В. Я. Желясков, О. В. Іваніщенко, М. Г. Карпушина, Д. С. Касяненко, І. К. Кобякова, О. Д. Козачек, Л. В. Логінова, С. В. Радецька, І. І. Шумило та інші.

Актуальність теми дослідження. Адекватний переклад рішень ЄСПЛ забезпечує доступ до правосуддя для всіх громадян, незалежно від їхньої мовної компетентності, та дозволяє національним судам ефективно застосовувати практику цього суду у своїй діяльності. Однак цей вид перекладу є одним із найскладніших, і у разі його невідповідності чи неточності існує значна ймовірність порушення основних принципів забезпечення судочинства. Саме тому постало питання щодо дослідження лексико-граматичних особливостей рішень ЄСПЛ з метою вирішення практичних проблем, пов'язаних з англо-українського перекладу рішень ЄСПЛ.

Метою роботи полягає в комплексному аналізі особливостей юридичного перекладу рішень ЄСПЛ, визначенні основних труднощів, які виникають під час цього процесу, та розробці методичних рекомендацій для ефективного навчання юридичного перекладу.

Для досягнення мети необхідна реалізація наступних **завдань**:

- визначити особливості юридичного перекладу;
- розглянути поняття та ознаки судового рішення як одного із видів юридичних текстів;
- з'ясувати чи впливає правова система на процес юридичний переклад;
- проаналізувати лексико-граматичні властивості рішень ЄСПЛ;
- здійснити порівняльний аналіз існуючих українських перекладів рішень ЄСПЛ;
- розглянути прийоми та способи перекладу рішень ЄСПЛ;
- визначити основні проблеми здійснення юридичного перекладу рішень ЄСПЛ;
- визначити методичні підходи до вивчення юридичного перекладу рішень ЄСПЛ;
- підготувати вправи для освоєння перекладу англійських рішень ЄСПЛ українською мовою.

Об'єктом дослідження є процес перекладу рішень ЄСПЛ з англійської мови на українську, що включає лексико-граматичні та методологічні аспекти, а також особливості адаптації юридичних текстів до норм української правової системи.

Предметом дослідження є лексико-граматичні особливості англійських рішень ЄСПЛ, прийоми та способи їх перекладу українською мовою, а також методичні підходи до навчання юридичного перекладу таких текстів.

Матеріалами дослідження є рішення ЄСПЛ у справах Aleksandrovskaya v. Ukraine, Staszuk v. Ukraine, Bochan v. Ukraine, Sadovyak v. Ukraine та інші, і їх автентичні переклади українською мовою.

Методи дослідження. Під час написання цієї роботи були використані такі методи наукового дослідження як аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, зіставлення та спеціально-юридичний метод аналізу.

Теоретична значущість роботи полягає у визначенні ключових лексико-граматичних особливостей судових рішень ЄСПЛ, аналізі їх впливу на процес перекладу, а також у розробці підходів до врахування правових систем у процесі юридичного перекладу. Отримані результати сприяють поглибленню розуміння специфіки юридичного перекладу та можуть бути використані для подальших досліджень у сфері перекладознавства, юриспруденції та міжкультурної комунікації.

Практичне значення дослідження полягає у розробці прийомів і способів перекладу судових рішень ЄСПЛ з англійської мови українською мовою, які можуть бути використані як практичні інструменти для перекладачів у цій сфері, та у підготовці методичних рекомендацій для викладання юридичного перекладу, зокрема для навчання студентів-філологів. Результати роботи можуть бути застосовані для створення навчальних матеріалів, методичних рекомендацій та вправ для підготовки фахівців з юридичного перекладу.

Наукова новизна роботи полягає у розробці методичних підходів до перекладу судових рішень ЄСПЛ українською мовою, а також у впровадженні симуляції судового засідання як інноваційного методу навчання юридичного перекладу. Вперше було здійснено порівняльний аналіз існуючих українських перекладів рішень ЄСПЛ, що дозволило виявити основні перекладацькі проблеми, та удосконалено методику навчання юридичному перекладу через інтерактивний підхід.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були апробовані:

– наукова стаття: «Лексико-граматичні особливості перекладу англomовних рішень Європейського суду з прав людини українською мовою» (прийнята до журналу «Філологічні трактати», має вийти у грудні 2024 р.);

– тези доповіді на науковій конференції:

Зінченко Г. С., Жулавська О. О. Особливості функціонування юридичних термінів у газетному дискурсі. Перекладацькі інновації: матеріали XIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 24 листопада 2023 р.; редкол.: С. В. Баранова, І. К. Кобякова, О. В. Бровкіна та ін. Суми : Сумський державний університет, 2023. С.90-93.

Зінченко Г. С., Швачко С. О. Прийоми та способи перекладу з англійської на українську мову рішень ЄСПЛ. Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс: збірник наукових праць з матеріалами V Міжнародної наукової конференції, м. Черкаси, 31 травня, 2024 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. С.241-244.

Зінченко Г. С., Кобякова І. К. Юридичний переклад як специфічний вид перекладу. Цифровізація науки та сучасні тренди її розвитку: матеріали VII Міжнародної студентської наукової конференції, м. Полтава, 27 вересня 2024 рік. ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. С.151-153.

Зінченко Г. С., Кобякова І. К. Міждисциплінарна взаємодія: симуляція судового засідання як метод навчання юридичного перекладу. Інноваційні рішення в сучасній науці, освіті та практиці: зб. тез доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. 15-16 жовтня 2024р. : у 2 ч. Київ: НТУ, 2024. С. 371-374.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять по два підрозділи, висновки, список використаної літератури, список довідкових джерел, список ілюстративного матеріалу та додатки. Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.2 Юридичний переклад як специфічний вид перекладу

Юридичний переклад є одним з найскладніших видів перекладу і водночас важливим інструментом для забезпечення правової відповідності, доступності правосуддя та підтримки міжнародного правового співробітництва.

У вітчизняній науці юридичний переклад визнають одним із видів спеціального перекладу, і розглядають його одним із аспектів взаємовідносин між сферами права та лінгвістики. На думку Д. С. Касяненко, юридичний переклад означає переклад текстів з галузі права, які використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, що говорять різними мовами. Автор підкреслює, що юридичний переклад є особливим видом «культурного трансферу», коли правовий зміст однієї правової системи та відповідного культурного соціуму переноситься для використання в іншу правову систему та соціум. Крім того, юридичний переклад виконує роль не лише посередника між різними правовими культурами та мовними соціумами, але й є частиною міжнародного та національного права, впливає на розвиток правознавства та сприяє формуванню, розвитку та унормуванню правничої термінології у цільовій мові [10, с.190].

Зі свого боку С. В. Радецька розглядає юридичний переклад як вид спеціалізованого перекладу, який обслуговує правову сферу комунікації, і зазначає, що «найчастіше це переклад матеріалів, необхідних для обміну інформацією на юридичну тематику та здійснення комунікації між людьми, які володіють різними мовами» [21, с. 143]. Водночас Ю. В. Бойко та Н. С. Ольховська вважають, що юридичний переклад – це мовно-юридична процедура, відповідно до якої відтворюється правовий контекст тексту юридичного змісту вихідної правової системи за допомогою засобів тої чи

іншої іноземної мови [3, с. 182]. І. Сімоннес та М. Крістіансен визначають юридичний переклад як переклад текстів правового характеру для обміну юридичною інформацією між людьми, що говорять різними мовами. Його також розглядають як відтворення текстів, пов'язаних з юриспруденцією [50, с. 46]. Цей вид перекладу є одним з найскладніших, оскільки він зачіпає політичну, культурну та соціальну сфери держави, і здатен збагатити правову систему, культуру та людський досвід в цілому [24, с. 151].

Юридичний переклад має низку специфічних особливостей, про які перекладач юридичних текстів повинен знати, адже помилки у перекладі можуть спричинити конфлікти між учасниками юридичного процесу, судові позови або розірвання співпраці. Традиційно перекладачі при перекладі юридичних текстів були обмежені принципом точності, оскільки головною метою юридичного перекладу є максимально точне відтворення змісту вихідного тексту. Задля збереження прямого значення юридичного тексту, основним орієнтиром юридичного перекладу була чітка відповідність вихідному тексту. Навіть після того, як юридичні перекладачі отримали право адаптувати тексти до мови перекладу, загальним принципом залишалася відповідність вихідному тексту [50, с. 17]. Зважаючи на це, для виконання такого типу перекладу потрібні спеціальні знання у відповідній галузі права, а також розуміння специфіки конкретних правовідносин. Перекладач повинен орієнтуватися у чинному законодавстві, володіти спеціалізованою лексикою і знати, як застосовувати іноземну юридичну термінологію у відповідному контексті [47, с. 276]. В. Я. Желясков стверджує, що юридичні переклади повинні виконувати переважно професіонали з освітою в галузі права, оскільки тексти вихідної та цільової мов належать до різних правових систем. Це вимагає використання різних формулювань, характерних для кожної мови, які, однак, повинні бути зрозумілі обом сторонам і передавати однаковий зміст. Тому перекладач повинен розумітися не тільки на юридичному праві своєї країни, а й країни, мова якої є вихідною. Науковець дійшов висновку, що ці чинники разом визначають особливості юридичного перекладу і доводять, що

тексти юридичного характеру вимагають від перекладачів особливої точності, глибоких знань і є одними з найскладніших для перекладу [8, с.127].

До особливостей юридичних текстів можна віднести використання спеціальної юридичної лексики, основну частину якої складають юридичні терміни та реалії, слова давньоанглійського походження, що вийшли з загального вжитку, загальнонавчавану лексику зі спеціальним вузькогалузевим значенням, скорочення, більшість яких зустрічається лише в юридичних текстах, ідіоматичні вирази та фразеологічні сполучення, які не вживаються або рідко вживаються в літературній мові, кліше та сталих виразів, запозичення з латинської та французької мов, які часто не перекладаються, синоніми (парні та потрійні), що використовуються для позначення одного поняття з метою уникнення двозначності. Варто зазначити, що для сучасної англійської юридичної лексикології характерна подвійна мовна основа. Поряд зі словами та виразами, які є частиною національної мови, існують терміни-слова та терміни-словосполучення, запозичені з класичних та сучасних європейських мов. Іноземна лексика мала значний вплив на формування англійської юридичної термінології в різні періоди її розвитку, що відображається у запозиченнях з французької та латинської мов, які й сьогодні широко використовуються в юридичній практиці [30, с. 276].

Н. В. Артикуца зауважує, що для юридичного стилю, який проявляється у законах та інших нормативно-правових актах, характерна сукупність специфічних ознак на лексичному, семантичному, граматичному та стилістичному рівнях, зокрема: суб'єктивно-авторська відстороненість, наявність термінології законодавства, офіційних номенклатурних позначень та аббревіатур, використання законодавчої фразеології (штампи, юридичні формули, кліше), стандартизація (синтаксичних, граматичних, лексичних та композиційних засобів), нормативна визначеність термінів і номенклатурних назв (кодифіковані законодавчі визначення), синтаксичні конструкції у формі регулятивно-нормативних тверджень (зобов'язального, конституційного, заборонного, імперативного), узагальнено-абстрагований виклад правового

змісту (відповідні лексико-граматичні моделі, форми, конструкції), переважання іменників у тексті (віддієслівні та відприкметникові іменники, відіменні прийменники тощо), застосування граматичної категорії модальності для регламентації різних моделей правової поведінки (можливості/неможливості, бажаності/небажаності, необхідності, обов'язковості дії), узагальненість та знеособленість викладу (безособові, узагальнено-особові, неозначено-особові, інфінітивні, дієприслівникові, інші конструкції), імперативний інфінітив, стилістична однорідність, нейтральність, коректність, логічна впорядкованість викладу нормативного змісту на рівні тексту, відсутність зайвих та стилістично недоречних елементів [1, с. 27].

Слід відмітити, що юридичний переклад охоплює широкий спектр документів, зокрема паспортів, трудових книжок, свідоцтва про шлюб чи розлучення, народження та смерть, шлюбних договорів, згод на виїзд неповнолітніх, а також ділової документації, такої як договори купівлі-продажу, страхування, оренди, лізингу, трудові договори, кредитні угоди, міжнародні контракти, фінансові доручення та гарантії, бухгалтерські та фінансові звіти, сертифікати, свідоцтва, ліцензії, довіреності [10, с. 275]. Лінгвіст Жан-Клод Жемар виділяє три групи юридичних текстів, які ґрунтуються на предметі, тобто на тому, чи регулює текст публічні чи приватні відносини. Так, перша група текстів містить закони, регламенти, судові рішення та міжнародні договори, тоді як друга група складається з контрактів, адміністративних і комерційних форм, заповітів, та третя група включає наукові роботи (доктрини), які, на думку науковця, найважче перекладати [40, с. 69]. Л. В. Логінова та О. В. Іваніщенко визначають найпоширеніші види юридичного перекладу, зокрема переклад нормативно-правових актів, законів, їхніх проектів та підзаконних актів, цивільно-правових договорів, установчих документів суб'єктів господарювання, апостилів та нотаріальних документів [17, с. 162].

Таким чином, можемо сказати, що юридичний переклад є складним видом мовленнєвої діяльності, який вимагає глибоких знань правових культур,

історії та національних традицій обох мов – вихідної та цільової, щоб адекватно і повно відтворити оригінальну інформацію. Цей вид перекладу є одним із найскладніших, оскільки для перекладу з англійської мови на українську та навпаки необхідні не лише мовні навички, а й розуміння особливостей правових систем відповідних країн.

1.2 Поняття та ознаки судового рішення

Судове рішення є важливим елементом демократичного суспільства. Воно відображає зміст особистих свобод, визначає законність майнових та суб'єктивних прав громадян та юридичних осіб, та забезпечує справедливість у вирішенні конфліктів. Судове рішення є невід'ємною частиною правосуддя, яке сприяє зміцненню законності та порядку у суспільстві [16, с. 11].

У юридичній науковій літературі існує значна кількість поглядів щодо тлумачення поняття *судове рішення*, зокрема як:

- процесуальна форма вираження діяльності суду щодо застосування норм права;
- акт здійснення правосуддя;
- процесуальний акт, що розв'язує матеріально-правовий спір між сторонами;
- засіб правового захисту;
- акт, що виносить остаточне рішення по справі, та дає роз'яснення щодо процесуальних питань та інших питань, що належать до юрисдикції суду [25, с. 92-93].

Крім цього, нині сприйняття категорії *судове рішення* не може обмежуватися виключно процесуальним розумінням. По-перше, сама процесуальна наука давно вийшла за межі такого обмеженого погляду. По-друге, соціальна значимість судових рішень зазнала суттєвих змін, що зумовлено переорієнтацією суспільства на нові цінності – цінності правової держави. Як відомо, в основі концепції правової держави лежить принцип

верховенства права. Його практична реалізація безпосередньо пов'язана з діяльністю судів. Судді відіграють ключову роль у цьому процесі, адже вони не лише формулюють у своїх рішеннях основні принципи верховенства права, але й застосовують їх на практиці, тим самим сприяючи їх втіленню в життя. Варто зауважити, що судові рішення виходить далеко за межі процесуальних формальностей. Воно має значний вплив на життя людей, держави та суспільства у цілому. Судове рішення не лише вирішує конкретну справу, але й формує правові прецеденти, які впливають на правову систему загалом, а також виступає індикатором стану правової культури в суспільстві та рівня довіри до судової влади. І тому, судові рішення – це не просто акт застосування права, а й інструмент, за допомогою якого суспільство реалізує свої соціальні потреби [27, с. 13].

Адресантом судового рішення є суддя або, у деяких випадках, колегія суддів. Щодо адресата, то існує певна специфіка. По-перше, судові рішення спрямоване на особу, стосовно якої воно ухвалене, тобто заявника, а також на сторін у справі. По-друге, будь-яке судові рішення має суспільний вплив та служить орієнтиром для поведінки учасників подібних правовідносин, що означає адресатом судового рішення є і громадськість загалом [21, с. 48].

Будь-яке судові рішення має чітку структуру, що складається з трьох частин: вступної, описово-мотивувальної та резолютивної (заключної) частин. Вступна частина містить загальну інформацію про справу, включаючи дату та місце її розгляду, а також дані про сторони та предмет спору. Описово-мотивувальна частина описує суть справи, позиції сторін, досліджені докази та аргументи, наведені на їх підтримку. Ця частина також містить мотиви, якими суд керувався при прийнятті рішення. Заключна (резолютивна) частина містить саме рішення суду, тобто те, до чого суд дійшов у результаті розгляду справи. Така структура забезпечує чіткість, логічність та зрозумілість судового рішення, що є важливим для його правової сили та ефективності [16, с. 13].

Зважаючи на те, що у нашій роботі ми досліджуємо рішення ЄСПЛ, слід зазначити, що його структура дещо відрізняється від структури рішень національних судів. Так, звичайне рішення ЄСПЛ складається з таких частин:

- титульна сторінка, яка містить інформацію про: суд, який його виніс (палата), назва справи, тип рішення (рішення або ухвала), місце та дата винесення, можливість редакційних виправлень;

- список суддів, які брали участь у розгляді та ухваленні рішення, та дати проведення закритих засідань;

- розділ «Процедура», що містить інформацію про заявника, його представників, короткий опис позовних вимог, та деталізація процесуальних дій національних судів;

- розділ «Факти», який описує події, що призвели до подання заяви до суду та аналізує положення національного законодавства та судової практики, які стосуються справи;

- розділ «Право», який містить результати дослідження судом аргументів обох сторін, та відповідність скарги вимогам Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) та її протоколів. Зазвичай цей розділ поділяється на кілька підрозділів, кожен з яких починається як: «*Application of article...*»;

- резолютивна частина, яка вказує на наявність або відсутність порушень конкретних положень Конвенції відповідною державою;

- окремі думки суддів [9, с.19].

Судове рішення є самостійним жанром із властивими йому композиційними та мовними особливостями, тому для якісного перекладу судового рішення й збереження його функціональних особливостей перекладачу необхідно володіти специфікою тексту цього жанру. В ньому поєднуються елементи опису, пояснення, проголошення правових норм, розпорядження. Так, для судового рішення характерним є емоційна нейтральність, безсторонність та неупередженість викладу, яка досягається шляхом вживання окремих частин мови та правильної побудови речень.

Частіше для опису навіть однієї думки суддя має використовувати блоки абзаців. Цілком погоджуємося з думкою В.В. Гайдай, яка зазначає, що до мовних особливостей, інваріантних ознак жанру, належать об'єктивність (виявляється у відсутності емоційно забарвленої лексики, прямої мови, вигуків, часток, окличних і питальних конструкцій); точність (виражається у відсутності синонімів, частому використанні лексичних повторів, використанні спеціальних термінів, вживанні складнопідрядних речень); безособовий характер викладу; стандартизованість (виявляється у використанні стійких мовних зворотів і стандартній (типовій, бланковій) побудові документа); використання термінології, канцеляризмів, лексико-фразеологічних одиниць, та кліше [5, с. 130].

Незважаючи на те, що сучасний законодавчий дискурс зберігає свою унікальну ідентичність як «високоспеціалізований та відмінний тип дискурсу» через наявність складних або напівскладних правових понять та синтаксичної структури, судові рішення менш формальні та жорсткі, ніж законодавчі тексти [38, с. 557]. Й. Мейлі охарактеризував мову судового рішення як усну, так і письмову, як «достатньо гнучку та різноманітну, але водночас таку, що містить чітко визначені юридичні категорії за прогнозованими моделями лексико-граматики», та зауважив, що вона є «найближчою до повсякденної мови серед усіх інших публічних правових дискурсів» [46, с. 13].

Таким чином, на основі вищезазначеного можемо сказати, що судові рішення – це процесуальний акт, що розв'язує матеріально-правовий спір між сторонами, та є самостійним жанром із властивими йому композиційними та мовними особливостями.

1.3 Вплив правової системи на юридичний переклад

Правова система формується під впливом суспільних відносин і тісно пов'язана з культурним контекстом, в якому вона функціонує. Історично сформовані культурні, соціальні та лінгвістичні особливості кожного народу

визначають специфіку його правового порядку. Юридичні поняття, норми та інститути, що є невід'ємною частиною правової системи, не є статичними, а динамічно розвиваються у відповідь на зміни в суспільстві. Ці зміни, зі свого боку, зумовлені різноманітними факторами, серед яких особливе місце займають культурні цінності, історичні традиції та соціально-економічні умови [21, с. 143].

Процес юридичного перекладу є складним і багатогранним, оскільки він передбачає не лише передачу лексичного значення юридичних термінів, але й розуміння та відтворення глибинних культурних аспектів, закладених у правових нормах. Так, культурна специфіка правових систем проявляється у різноманітних аспектах. По-перше, це стосується розуміння таких фундаментальних юридичних категорій, як право, справедливість, свобода. По-друге, культурні відмінності впливають на структуру правових систем, наприклад, на розподіл повноважень між різними гілками влади, на характер взаємовідносин між державою і громадянином. По-третє, культурні фактори впливають на правозастосовчу практику, на розуміння судами та іншими правоохоронними органами змісту правових норм. Право, на відміну від природничих наук, є суспільно-історичним феноменом, який тісно пов'язаний з національними особливостями. Кожна національна правова система має власну систему понять, принципів та інститутів, що відображають її історичний розвиток, соціально-економічні умови та культурні цінності [41, с. 7].

У порівняльному правознавстві існують різні класифікації правових систем. Зокрема, виділяють сім основних правових сімей: романо-германську, загального права, соціалістичного права, індуського права, ісламського, африканського та далекосхідного права. Найбільш впливовими та поширеними є системи загального права (англосаксонська) та цивільного права (романська). Система загального права, що бере свій початок в англійському праві, базується на судових прецедентах та звичаях. До цієї системи належать правові системи США, Канади, Австралії, Нової Зеландії та

багатьох інших країн, які колись були британськими колоніями. Система цивільного права, що сформувалася на основі римського права, характеризується пріоритетом писаних законів та кодексів. До цієї системи належать правові системи більшості країн континентальної Європи, а також деяких країн Латинської Америки та Азії. Варто зазначити, що існують також змішані правові системи, які поєднують елементи як загального, так і цивільного права. Прикладами таких систем є право Ізраїлю, Південної Африки, Шотландії та деяких штатів США. Також право ЄС є змішаною правовою системою, що поєднує в собі різноманітні правові традиції та культури [37, с. 354].

Історичний розвиток українського права, коріння якого сягають IX століття, свідчить про значний вплив на нього візантійської правової культури, римського права та середньовічного європейського права, зокрема Литовських статутів і Магдебурзького права. Ці фактори свідчать про належність української правової системи до романо-германської правової сім'ї. Однак радянський період, що тривав понад сім десятиліть, призвів до суттєвої трансформації українського права, яке було підпорядковане принципам соціалістичного права. Здобуття Україною незалежності ініціювало процес відродження національного права на засадах романо-германської правової системи. Проте, спадщина радянського періоду залишила свій відбиток на сучасній українській правовій системі, яка досі перебуває в стадії трансформації. Незважаючи на цей перехідний період, українська правова система все ж таки може бути віднесена до романо-германської правової сім'ї, хоча і має свої специфічні особливості, що обумовлені історичним досвідом та сучасними реаліями [29, с. 223].

Безперечно, відмінності правових систем суттєво впливають на специфіку юридичного перекладу. Ключовими елементами будь-якої правової системи є традиції складання юридичних документів та стилістичні норми. Ці фактори можуть значно впливати на юридичний дискурс, що можна побачити на прикладі різниці між текстами цивільного права і загального права: перші

переважно характеризуються загальністю, тоді як другі надають перевагу конкретності. Ця стилістична різниця походить від основної концептуальної диференціації, що лежить в основі двох правових систем: у системі цивільного права судова влада наділена завданням застосовувати загальні принципи, викладені в цивільному кодексі, до конкретних життєвих ситуацій, тобто ця система віддає перевагу стилістичним особливостям, як узагальнення та абстрактність висловлювань. Натомість система загального права ґрунтується на принципі прецеденту, за яким рішення, ухвалені одним суддею, стають обов'язковими для всіх наступних подібних справ, тобто в цій системі найбільш цінується точність висловлювань. Така диференціація між двома правовими системами свідчить про те, що передача тексту з однієї системи в іншу вимагає процедури, яка не відповідає простому перекладу, а є більш складним процесом «правової трансформації [47, с. 210].

Іншим випадком розбіжностей у традиціях складання може бути високий рівень надмірності, що характеризує деякі юридичні мови, зазвичай внаслідок плеонастичного використання лексичних одиниць. Наприклад, англійські законодавці часто використовують два взаємозамінних терміни для одного і того ж поняття, наприклад, *new* і *novel*, *false* і *untrue*, *made* і *signed*, *terms* і *conditions*, *able* і *willing*. Це явище є специфічним для англосаксонської моделі, тому воно може викликати певні проблеми у перекладачів на інші мови, які не так багаті на синонімічні терміни. Враховуючи це, слід зауважити, що складність перекладу юридичних текстів значною мірою залежить від рівня спорідненості порівнюваних правових систем. Відмінності в правових системах часто призводять до розбіжностей у юридичній термінології, особливо стосовно назв юридичних професій, структури судової системи та специфічних правових інститутів [42, с. 179]. Наприклад, українське поняття *адвокат* не має прямого еквівалента в англосаксонській правовій системі. В англійському правовому просторі існують такі терміни як *lawyer*, *barrister*, *solicitor* та *attorney*, кожен з яких має свої нюанси та відмінності у функціоналі. Так само, терміни *civil service*, *public service* і *government service*, які часто

вживаються для опису різних аспектів державної діяльності та вважаються еквівалентами терміна *державна служба*, можуть мати різні значення в залежності від контексту та правової системи окремої держави, що ускладнює їх адаптацію до української правової системи [53; 61].

Таким чином, можемо сказати, що правова система кожної країни формується під впливом її унікального культурного контексту, а її еволюція відображає історичні, соціальні та економічні зміни. Ці фактори спричиняють суттєві відмінності в правових нормах і термінології, що, зі свого боку, впливає на юридичний переклад. Переклад юридичних текстів вимагає врахування глибинних культурних аспектів, адже стилістичні та термінологічні особливості одного правового поля можуть суттєво відрізнятися від іншого. Для цивільного права характерні загальні формулювання, які відображають його орієнтованість на застосування загальних принципів, тоді як загальне право, зосереджене на прецедентах, потребує конкретності й чіткості виразів. У результаті перекладач має не просто переносити значення, а здійснювати «правову транспозицію», враховуючи відмінності в традиціях складання документів, надмірності у стилістиці та особливості термінології. Розуміння і точне передавання цих аспектів є критично важливими, оскільки дозволяє зберегти юридичну точність і зрозумілість у міжкультурному контексті.

РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ РІШЕНЬ ЄСПЛ

2.1 Лексико-граматичні особливості судових рішень ЄСПЛ

Як вже було зазначено, юридичні тексти, зокрема рішення ЄСПЛ, є насиченими спеціалізованою юридичною лексикою, яка переважно складається з юридичних термінів: *arrest report* – протокол затримання, *bribery* – спроба дати хабар, *investigator* – слідчий, *detention* – арешт, утримання під вартою, *suspicion* – поза підозрою, *evidence* – фактичні докази, *crime scene* – місце злочину, *transcript of interviews* – протокол допиту свідків, *preventive measure* – запобіжні заходи, *criminal record* – судимість, *house arrest* – домашній арешт, *considerations* – етичні міркування [58; 60].

Попри вживання термінів та професіоналізмів, І. Шумило та Т. Сніца стверджують, що рішення ЄСПЛ наповнені і загальноповживаною лексикою, яка набуває іншого значення, що часто не пов'язане зі звичним значенням [32, с. 97]: *applicant* – заявник, *risk* – ймовірність настання нещасного випадку, *substantiated* – наводити достатні підстави, *ask* – звертатися, *seriousness* – тяжкість, *sentence* – затверджувати вирок, *ground* – становити підставу, *influence* – залаштунковий вплив, *references* – характеристика на особу, *effective* – набувати чинності, *decision* – рішення на користь супротивної сторони [55; 57; 59].

Характерною особливістю рішень ЄСПЛ на лексичному рівні є активне використання скорочень та аббревіатур, зокрема назви нормативно-правових актів та державних органів [2, с. 20]:

(1) *The arrest report stated that the applicant had been arrested under Article 208 § 1 (2) of the Code of Criminal Procedure (“the CCP”, see paragraph 58 below) on charges of attacking the territorial integrity of Ukraine and bribery (Articles 110 § 2 and 369 § 3 of the Criminal Code, see paragraphs 53 and 54 below) (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(2) *On 14 May 2010 the applicant was arrested in Kyiv by officers of **the Security Service of Ukraine (“the SBU”)** on suspicion of unlawfully importing equipment for the covert surveillance of telephone networks and using it to intercept private telephone conversations (see paragraph 24 below), an offence committed in collaboration with M., a Russian national (Case of Staszuk v. Ukraine. 05.10.2017).*

Враховуючи те, що діяльність ЄСПЛ ґрунтується на принципах і нормах, які сягають римського права, де латина була мовою закону, рішення ЄСПЛ містять запозичення з латинської мови, що зазвичай не перекладаються, однак цілком зрозумілі у правовому полі та завжди виділяються курсивом [26, с. 118-119]:

(3) *The period falling within the Court's competence **ratione temporis** lasted around three years and one month (Case of Bochan v. Ukraine. 03.05.2007).*

(4) *Період, який підпадає під компетенцію Суду, **ratione temporis**, становить три роки і один місяць (Справа «Бочан проти України». 03.05.2007)*

(5) *In the present case, the disputed eviction was ordered by the Lviv Regional Court of Appeal on the sole ground that the occupancy was devoid of legal basis **ab initio** in view of the fact that the State entity that owned the building had failed to document it properly (Case of Sadovyak v. Ukraine. 17.05.2018)*

(6) *У цій справі рішення про оскаржуване виселення було ухвалено Апеляційним судом Львівської області виключно на підставі того, що законного підґрунтя для вселення не було **ab initio** з огляду на те, що державний заклад, якому належала будівля, не оформив його належним чином (Справа «Садовьяк проти України». 17.05.2018)*

Крім того, у текстах рішень ЄСПЛ вживаються слова давньоанглійського походження, які нині рідко використовуються, але зберігають свою актуальність у юридичних текстах (*herewith, herein, thereafter, henceforth, thereby, hereafter, thereof, hereto, hereinafter, hereof, herein, hereunder, henceforth, thereabout*) [22, с. 97; 56]:

(7) *On 22 August the applicant was examined by a SIZO doctor, and **thereafter** she received inpatient treatment in the hospital from 22 to 25 August 2016.*

Слід зазначити, що у рішеннях ЄСПЛ постійно використовується широкий спектр модальних дієслів (*will, would, could, to be to, may, shall, can, must*) з метою висловлення зобов'язання або наказу:

(8) *This complaint is therefore manifestly ill-founded and **must** be rejected in accordance with Article 35 §§ 3 (a) and 4 of the Convention (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(9) *Отже, ця скарга є явно необґрунтованою та **має** бути відхилена відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

(10) *No one **shall** be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(11) *Нікого не **може** бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

До того ж характерною рисою стилю судових рішень загалом є використання великої кількості кліше та сталих виразів, що мають українські відповідники – канцеляризми (*as can be seen from the case materials* – з огляду на матеріали справи, *in conjunction with* – у зв'язку з/ спільно з, *consequently* – в результаті/ відповідно, *as regards the question* – щодо/стосовно питання, *subsequently* – потім/згодом/після цього, *note* – зазначати, брати до уваги, *declare* – заявляти, декларувати, *hold* – зобов'язувати, виносити рішення, *under article* – відповідно до статті) [5, с. 49; 6, с. 13; 53]:

(12) *The Court therefore concludes that the applicant's complaints under Article 14 of the Convention read **in conjunction with** Article 1 of Protocol No. 1 must be rejected as manifestly ill-founded pursuant to Article 35 §§ 3 and 4 of the Convention (Case of Bochan v. Ukraine. 03.05.2007).*

Водночас тексти рішень ЄСПЛ також вирізняються вживанням специфічних ідіоматичних виразів та фразеологічних сполучень, які не є

поширеними в повсякденній мові (*on any other grounds* – з будь-яких інших підстав, *in that regard* – у цьому відношенні, *closely linked to the merits* – тісно пов'язаний з суттю, *acted in bad faith* – діяв недобросовісно, *manifestly ill-founded* – очевидно необґрунтований, *no basis for pursuing those complaints* – немає підстав для продовження цих скарг, *breache rights* – порушення законних прав, *make a complaint* – подати скаргу) [26, с. 119; 54]:

(13) *Furthermore, according to the letter of 6 March 2017, handcuffs were not used and the applicant did not **make a complaint in that regard** at domestic level* (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).

(14) *Крім того, згідно з листом від 06 березня 2017 року наручники не застосовувалися, і заявниця не **висувала скаргу щодо цього** на національному рівні* (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).

Варто додати, що рішення ЄСПЛ мають певні граматичні особливості, зокрема це використання складних речень, які іноді можуть займати цілий абзац, що складаються з численних головних та підрядних речень і поєднуються безсполучниковим зв'язком, що обумовлює їх граматичну складність [13, с. 489]:

(15) *Lastly, although the applicant alleged that certain medical procedures, notably Holter monitoring, had not been possible because they could be carried out only when a person was hospitalised, the Court notes that, according to publicly available information, Holter monitoring does not usually involve hospitalisation; it can be conducted at home and usually requires two visits to a doctor – one to attach the device and then one to remove it* (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).

(16) *Насамкінець, хоча заявниця стверджувала, що певні медичні процедури, зокрема холтерівський моніторинг, були неможливими, оскільки їх можна було провести лише у разі госпіталізації особи, Суд зазначає, що згідно із загальнодоступною інформацією холтерівський моніторинг зазвичай не передбачає госпіталізацію; він може бути проведений вдома і зазвичай*

вимагає двох візитів до лікаря -один раз для прикріплення пристрою, а другий – для його зняття (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).

Однак прості речення також часто зустрічаються в рішеннях ЄСПЛ, зазвичай вони ускладнені виразами та вступними словами, зворотами та переліком однорідних членів [33, с. 269]:

(17) The Court reiterates that Article 3 of the Convention imposes an obligation on the State to protect the physical well-being of persons deprived of their liberty, for example by providing them with the requisite medical assistance (Case of Aleksandrovskaya v. Ukraine. 25.03.2021).

При цьому рішення ЄСПЛ відзначаються частими повторами одних і тих же слів або словосполучень, що вважається тавтологією та є неприйнятним у літературному стилі [19, с. 97]. Так, у більшості випадків у текстах рішень ЄСПЛ повторюються наступні вирази:

(18) The Court notes..

The applicant submitted/ The Government submitted...

Under Article/ The risks under Article/ Article provides that...

During the court hearing...(Case of Aleksandrovskaya v. Ukraine. 25.03.2021).

Необхідно також зазначити, що з огляду на особливість структури рішень ЄСПЛ та складність речень, кожна нова думка починається з нового абзацу та може бути оформлена як підпункт або навіть окремий параграф. Наприклад, у рішеннях ЄСПЛ окремі думки можуть бути представлені лише окремими реченнями або навіть фразами:

(19) Conditions of the applicant's participation in court hearings.

Access to medical assistance during house arrest.

Complaint about the length of the proceedings.

The Court's assessment (Case of Aleksandrovskaya v. Ukraine. 25.03.2021).

Дослідження тексту рішень ЄСПЛ виявило широке різноманіття способів вираження умовних конструкцій. Умовні підрядні речення часто

вводяться такими сполучниками, як *if, if so, unless, as long as, providing, otherwise, or, supposing*, наприклад [6, с. 50]:

(20) *Thus, under Article 208 § 1 (2) of the CCP, referred to in the applicant's arrest report, an investigator can arrest a person **if** that person has been pointed out by eyewitnesses or victims, or has clear traces of a crime on his person or on his clothing immediately after the offence (Case of Aleksandrovskaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(21) *Так, згідно з пунктом 2 частини першої статті 208 КПК України, на який було зроблено посилання у протоколі затримання заявниці, слідчий може затримати особу, **якщо** на цю особу вказали очевидці або потерпілі, або якщо безпосередньо після вчинення злочину на цій особі або на її одязі є чіткі ознаки вчинення злочину (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

(22) *Thus, under Article 208 § 1 (2) of the CCP, referred to in the applicant's arrest report, an investigator can arrest a person **if** that person has been pointed out by eyewitnesses or victims, **or** has clear traces of a crime on his person or on his clothing immediately after the offence (Case of Aleksandrovskaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(23) *Так, згідно з пунктом 2 частини першої статті 208 КПК України, на який було зроблено посилання у протоколі затримання заявниці, слідчий може затримати особу, **якщо** на цю особу вказали очевидці або потерпілі, або **якщо** безпосередньо після вчинення злочину на цій особі або на її одязі є чіткі ознаки вчинення злочину (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

Таким чином, на основі проведеного аналізу лексико-граматичних особливостей тексту рішень ЄСПЛ, можемо сказати, що рішення ЄСПЛ є окремим жанром юридичного письма, які мають свої унікальні лексичні та граматичні особливості, які формуються під впливом специфічної мети та функції судових рішень, а саме: чітко, точно та неупереджено викласти правові

питання, що розглядаються у справі, та міркування суду щодо прийняття рішення.

2.2 Прийоми та способи перекладу з англійської на українську мову судових рішень ЄСПЛ

Нині науковцями та практиками було відкрита певна кількість прийомів та способів для якісного перекладу як судових рішень, так і інших юридичних документів. Так, основними перекладацькими трансформаціями, які застосовуються під час перекладу рішень ЄСПЛ є наступні:

1. Переклад за допомогою лексичного еквівалента, який представляє собою стійкий лексичний відповідник, що має таке ж значення, як і іншомовний термін [5, с. 50]:

(24) *The Court notes that the **applicant's complaints about medical assistance in detention, access to that assistance during house arrest and about being held in metal cages during the court hearings** are not manifestly ill-founded within the **meaning of Article 35 § 3 (a) of the Convention** (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(25) *Суд зазначає, що **скарги заявниці на медичну допомогу, надану під час тримання під вартою, доступ до такої допомоги під час тримання під домашнім арештом та тримання в металевих клітках під час судових засідань** не є явно необґрунтованими у **розумінні** підпункту «а» пункту 3 **статті 35 Конвенції** (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

2. Калькування – це вид перекладацьких трансформацій, який полягає у передачі структури слова з мови оригіналу в переклад, але без збереження його орфографії чи фонетики [12, с. 487]:

(26) *According to the Court's case-law, an applicant is entitled to the reimbursement of costs and expenses only in so far as it has been **shown** that these were **actually and necessarily** incurred and are reasonable as to quantum (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(27) *Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим* (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).

3. Транслітерація, тобто формальне відтворення вихідного слова за допомогою літер мови перекладу [2, с. 19]:

(28) *The applicant was born in 1948 and lives in **Kharkiv**. She was represented by Mr **M. Tarakhkalo**, Ms **O. Chilutyán**, Ms **O. Protsenko** (lawyers practising in **Kyiv**) and Mr **O. Shadrin** (a lawyer practising in **Kharkiv**)* (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).

(29) *Заявниця народилася у 1948 році і проживає у м. Харків. Її представляли пан **М. Таракхало**, пані **О. Чилутян**, пані **О. Проценко** (юристи, які практикують у м. Київ) та пан **О. Шадрін** (юрист, який практикує у м. Харків)* (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).

4. Декомпресія (додавання слів), тобто процес додавання до перекладу слова з вихідного тексту додаткових мовних елементів, які розкривають важливу інформацію та допомагають читачеві краще зрозуміти юридичні терміни [15, с. 132]:

(30) *The applicant emphasised that each decision had referred to **Article 176 § 5 of the CCP** barring courts from **applying non-custodial measures*** (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).

(31) *Заявниця наголосила, що у кожній ухвалі робилось посилання на частину п'яту статті 176 КПК України, яка забороняла судам застосовувати запобіжні заходи, не пов'язані з триманням під вартою* (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).

5. Перестановка слів (пермутація), тобто процес зміни місця розташування слів:

(32) *The Court notes that this complaint is not **manifestly ill-founded within the meaning of Article 35 § 3 (a) of the Convention and is not inadmissible on any other grounds** (Case of Aleksandrovskaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(33) *Суд зазначає, що ця скарга не є ні **явно необґрунтованою, ні неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції** (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

6. Описовий переклад – це процес за якого слово або вираз з вихідної мови, яке не може бути точно перекладене на цільову мову через відсутність прямого відповідника, що зазвичай трапляється через відсутність цього об'єкта або концепції в культурі або словниковому запасі мови одержувача, його значення передають у вигляді словосполучення або речення під час процесу перекладу [2, с. 23]:

(34) *On 3 August 2016 the applicant asked the Kyivskyy Court to **change her detention to house arrest**, stating that the risks under Article 177 of the CCP had reduced because her state of health excluded her **absconding**, most of the witnesses had already been questioned, and she could not obstruct the **proceedings** by disclosing information, as she had not been allowed to acquaint herself with the investigation material* (Case of Aleksandrovskaya v. Ukraine. 25.03.2021).

(35) *03 серпня 2016 року заявниця звернулася до Київського суду з клопотанням про зміну запобіжного заходу на домашній арешт, зазначивши, що ризики, передбачені статтею 177 КПК України, зменшилися, оскільки стан її здоров'я виключав **можливість її переховування**, більшість свідків вже були допитані, і вона не могла перешкодити **кримінальному провадженню** шляхом поширення інформації, оскільки їй не було дозволено ознайомлюватися з матеріалами справи* (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).

7. Конкретизація значення – вид трансформацій, який застосовується до слів мови оригіналу, які мають широкий, часом невизначений та нечіткий семантичний спектр (до таких слів можуть належати: *to be, to take, to have, to give, to do, to come, to get, to go, to get* та багато інших) [26, с. 119]:

(36) *The plan had been to publish the decisions on the Internet on 28 June 2016, in order to **make** a number of people more **inclined** to organise a local referendum with the aim of proclaiming the Kharkiv Region independent (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(37) *План передбачав оприлюднення рішень у мережі «Інтернет» 28 червня 2016 року, щоб більша кількість людей **підтримала** організацію місцевого референдуму з метою проголошення незалежності Харківської області (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

(38) *It therefore considers that it is not appropriate to **take** this matter up in the context of the present case (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(39) *Отже, Суд вважає недоцільним **розглядати** ці питання у контексті цієї справи (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

8. Генералізація значень, яка полягає у заміні слова з більш широким значенням на слово з менш обмеженим значенням [6, с. 13]:

(40) *The applicant **submitted** that the domestic law did not **provide** for people being released from metal cages in courtrooms, and that the granting of her application on 30 June 2016 had been an isolated **case** and not established practice (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(41) *Заявниця **стверджувала**, що національне законодавство не **передбачало** звільнення осіб з металевих кліток у залах судових засідань, а задоволення її клопотання 30 червня 2016 року було поодиноким **випадком**, а не усталеною практикою (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).*

9. Транспозиція, тобто вид лексичної трансформації, який полягає у заміні однієї частини мови іншою [8, с. 127]:

(42) *On 7 July 2016 the applicant and her lawyer asked the SIZO governor if she could have a full medical examination, owing to a deterioration in her health (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).*

(43) 07 липня 2016 року заявниця та її захисник звернулися до начальника СІЗО за дозволом на проходження нею повного медичного обстеження у зв'язку з погіршенням стану здоров'я (Справа «Александровська проти України». 25.03.2021).

Отже, на основі проведеного дослідження, можемо сказати, що переклад рішень ЄСПЛ потребує комплексного підходу, поєднання різних способів та прийомів, що забезпечують точність та зрозумілість перекладу. Правильне застосування цих способів дозволяє не лише зробити рішення ЄСПЛ доступними для української аудиторії, а й зберегти їх автентичність.

2.3 Порівняльний аналіз існуючих українських перекладів рішень ЄСПЛ

Порівняльний аналіз перекладів має ключове значення у дослідженні точності та адекватності відтворення змісту вихідного тексту в іншомовних варіантах. Завдяки порівняльному аналізу можна виявити різницю в інтерпретаціях, стилістичних підходах, а також оцінити відповідність перекладу встановленим стандартам. До того ж виявлення та аналіз відмінностей у застосуванні перекладацьких прийомів, дозволяє зрозуміти, наскільки кожен з перекладів відповідає вимогам певної аудиторії.

Пропонуємо розглянути переклади рішення ЄСПЛ *Aleksandrovskaya v. Ukraine*, виконані Олександром Шадріним та Міністерства юстиції України, та звернути увагу на відмінності в підходах до термінології, структурної організації та використання перекладацьких прийомів.

Аналізований фрагмент є частиною вказаного рішення Європейського суду з прав людини, що описує умови, за яких лікар Н. зустрічалася із заявницею, та вказує на обмеження, що стосуються умов та частоти обстежень лікаря Н., вказуючи на перевагу регулярного моніторингу, який здійснювали лікарі СІЗО [71]:

(44) *Moreover, the Court does not overlook the fact that Dr N. met the applicant only three times and gave her conclusions after examinations during the court hearings of 30 June, 5 August and 9 September 2016. It agrees with the Government that those examinations – which were apparently brief, involved limited medical equipment and were not performed in special conditions – were no substitute for the examinations carried out by the SIZO doctors who monitored the applicant's condition on a regular basis... They were thus best placed to determine her treatment, and there is no evidence or argument that they acted in bad faith* (Case of Aleksandrovskaaya v. Ukraine. 25.03.2021).

Переклад Олександра Шадріна відзначається адаптованістю до українського мовного контексту. Він часто використовує лексичну заміну, спрощуючи юридичні терміни для полегшення розуміння широкою аудиторією [31, с. 43]. Наприклад, в перекладі Шадріна замість слова *examinations* використано термін *допити*, що викликає асоціацію з кримінальним розслідуванням, а не з медичними обстеженнями. У цьому контексті фраза звучить так [52; 61]:

(45) *Більше того, Суд не упускає з уваги той факт, що лікар Н. зустрічалася із заявницею лише тричі і давала свої висновки після **допитів** під час судових засідань 30 червня, 5 серпня та 9 вересня 2016 року* (Справа «Александровська проти України. 25.03.2021 р. Переклад О. Шадрін).

Такий переклад може вводити в оману, оскільки термін *допити* не передає медичний характер оглядів. Водночас переклад Міністерства юстиції України віддає перевагу лексичній конкретизації та використанню більш точної термінології, застосовуючи слово *огляди*, яке чітко відображає медичну природу процедури [11, с. 19, 145; 52]:

(46) *До того ж Суд не залишає поза увагою те, що лікар Н. зустрічалася із заявницею лише тричі і робила свої висновки за результатами **оглядів** під час судових засідань 30 червня, 05 серпня та 09 вересня 2016 року* (Справа «Александровська проти України. 25.03.2021 р. Переклад Міністерства юстиції України).

Таке формулювання дозволяє уникнути неправильної інтерпретації та краще відповідає юридичному контексту тексту.

Аналіз лексичних особливостей перекладів показує, що перекладачі використовують різні підходи до вибору еквівалентів для англійських юридичних термінів та фраз. У перекладі Шадріна спостерігається певна розмовність і спрощення термінів, тоді як у версії Міністерства юстиції України, навпаки, використано більш точні відповідники для понять, пов'язаних із правовими процедурами. Так, словосполучення *лікуючий лікар*, яке вживається для позначення лікаря, відповідального за здоров'я пацієнта у СІЗО, є офіційно усталеним терміном у медико-юридичній практиці, тоді як переклад Шадріна містить менш формальне пояснення, де вказується, що лікар Н. «...не була лікарем заявниці» [52; 53]. Такий підхід може створити певний інформаційний розрив для аудиторії з юридичною підготовкою, для якої важливою є чіткість термінів.

Щодо структури речень, то обидва переклади використовують різні підходи до синтаксичних трансформацій. У перекладі Міністерства юстиції зустрічаються складні синтаксичні конструкції, що додають тексту офіційності та точності:

(47) *...вочевидь, були короткими, і під час яких використовувалася обмежена кількість медичного обладнання та які не проводилися у спеціальних умовах* (Справа «Александровська проти України. 25.03.2021 р. Переклад Міністерства юстиції України).

Це формулювання забезпечує чіткість та послідовність, властиву юридичним документам, тоді як переклад Шадріна, навпаки, демонструє спрощену структуру, яка робить текст більш доступним, але може знижувати формальність:

(48) *...які були короткими, з обмеженням медичного обладнання і не були виконані в особливих умовах* (Справа «Александровська проти України. 25.03.2021 р. Переклад О. Шадрін).

Хоча така структура може бути легшою для розуміння загальною аудиторією, вона не відповідає вимогам юридичного стилю, який вимагає максимальної точності у формулюванні.

У перекладі Міністерства юстиції всі посилання на прецедентні рішення, такі як *Khalvash v. Russia*, *Guk v. Ukraine*, і *Sadkov v. Ukraine*, чітко структуровані та подані відповідно до стандартів правових документів, що забезпечує належну офіційність та полегшує орієнтацію у тексті. Переклад Шадріна також наводить усі необхідні посилання, проте структура викладу менш стандартизована, що може призводити до деякої неоднозначності при читанні.

Аналіз перекладацьких прийомів демонструє, що в обох перекладах застосовуються різні стратегії для досягнення необхідного рівня відповідності. Переклад Міністерства юстиції часто використовує метод модуляції, тобто адаптує текст таким чином, щоб зберегти сенс при зменшенні обсягу додаткових пояснень, наприклад «...не замінювали обстеження». Такий прийом дозволяє уникнути зайвих деталей, які можуть бути непотрібними у юридичному тексті. Водночас Шадрін обирає дослівний підхід, що може призводити до появи розмовних конструкцій, як у випадку з «мала таку можливість» замість точнішого варіанту Міністерства – «їй не перешкоджали це зробити».

Порівняльний аналіз перекладів демонструє значні відмінності у виборі термінології, структурі та стилі викладу, що суттєво впливають на формальність і точність тексту. Переклад Міністерства юстиції України краще відповідає вимогам юридичної сфери завдяки використанню точних лексичних одиниць, граматичних структур і посилань на прецеденти, що дотримуються формату офіційної юридичної документації. Це робить його більш прийнятним для використання в судовій практиці, де потрібна юридична точність і відсутність двозначностей.

Водночас переклад Олександра Шадріна, хоча і передає основний зміст оригіналу, має менш формальний стиль, що може сприяти його зрозумілості

для загальної аудиторії завдяки спрощеній лексиці та стилістичним особливостям, однак такі риси знижують його придатність у правових контекстах, де важливими є точність і формальність.

Таким чином, можемо сказати, що проведений аналіз перекладів рішення ЄСПЛ *Aleksandrovskaaya v. Ukraine* демонструє, що вибір лексики, граматичних конструкцій та стилістичних засобів має суттєвий вплив на сприйняття юридичного тексту. Незважаючи на те, що обидва переклади передають основний зміст оригіналу, відмінності у підходах до перекладу можуть призвести до різних інтерпретацій та юридичних наслідків. Переклад, виконаний Міністерством юстиції України, демонструє більш високий рівень відповідності вимогам юридичної сфери завдяки використанню точної термінології та формальних структур. Однак переклад Олександра Шадріна може бути корисним для популяризації юридичних знань серед широкої аудиторії завдяки більш простому та доступному стилю.

Отже, вибір того чи іншого стилю перекладу залежить від мети, для якої він призначений, та від аудиторії, на яку він розрахований. Перекладач повинен усвідомлювати, що навіть незначна зміна в формулюванні може призвести до зміни юридичного сенсу тексту. Враховуючи це, вважаємо, що проведений порівняльний аналіз перекладів може бути важливим інструментом для забезпечення високої якості юридичних перекладів та уникнення можливих помилок.

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ РІШЕНЬ ЄСПЛ

3.1 Труднощі здійснення юридичного перекладу рішень ЄСПЛ

Кожна сфера перекладацької діяльності потребує ретельного аналізу й усвідомлення особливостей, властивих певній тематиці. Юридичний переклад супроводжується низкою складнощів, зумовлених специфікою правової термінології, а також лінгвістичними й культурними факторами. Як зазначає А-М. Сермашіу, слід відрізнити перекладацькі проблеми, що є об'єктивними перешкодами, від суб'єктивних труднощів, які залежать від рівня компетентності перекладача [48, с. 163].

Так, у науковій літературі до об'єктивних перешкод перекладу рішень ЄСПЛ відносять:

- специфічність юридичних термінів та кліше: юридична мова відрізняється високим ступенем формалізації та використанням специфічних термінів і кліше. Наприклад, у текстах рішень ЄСПЛ часто зустрічаються усталені фрази та вирази, які передають чітко визначені правові концепції. Такі вирази, як *res judicata* (правова визначеність) чи *ratione temporis* (часова юрисдикція), *actio popularis* (скарги на користь громадськості) [18, с. 475; 56];

- мають сталий зміст у правовій доктрині, і неправильне передавання цих термінів може змінити юридичний зміст документу. Перекладач повинен точно передати сенс цих кліше, уникаючи неформальних або багатозначних відповідників, що може вимагати спеціалізованих юридичних знань [36, с. 137];

- складність перекладу скорочень та абревіатур: у рішеннях ЄСПЛ широко використовуються абревіатури, зокрема для позначення організацій, документів чи правових актів (наприклад, *ECHR* для Європейської конвенції з прав людини). Перекладачеві часто необхідно спершу правильно розшифрувати абревіатуру, а потім знайти адекватний відповідник у мові

перекладу. Відсутність подібних скорочень або стандартних абревіатур у мові перекладу іноді ускладнює цей процес, змушуючи перекладача шукати альтернативні підходи [7, с. 57];

– розбіжності у правових системах: відмінність правових систем різних країн призводить до відсутності точних еквівалентів у мові перекладу. Поняття, характерні для однієї правової системи, часто не мають прямого відповідника в іншій, що вимагає від перекладача знань про правові реалії обох держав та вибору між можливими перекладацькими стратегіями [23, с. 312];

– проблема «фальшивих друзів перекладача» (слова, які мають схоже написання в різних мовах, але різні значення). Наприклад, слово *advocate* може бути сприйняте як *адвокат*, тоді як у правовій системі деяких країн цей термін може мати інший статус чи функцію, зокрема як *заступник*. Використання таких лексичних одиниць без належного розуміння їх значення в кожній мові може спотворити юридичний зміст рішення [18, с. 476];

– морфологічні та синтаксичні особливості: юридична мова характеризується складними реченнями, специфічними структурами та часто нестандартною граматиною. У рішеннях ЄСПЛ можуть бути довгі речення з численними вставними конструкціями та умовними реченнями. Наприклад, синтаксична структура англійської юридичної мови може суттєво відрізнятися від української, що вимагає гнучкого підходу до перекладу, зберігаючи змістовну точність і при цьому адаптуючи структуру до норм мови перекладу. Це вимагає від перекладача граматичної компетентності та здатності правильно передати юридичний зміст, уникаючи двозначності [48, с. 160];

– відсутність точних еквівалентів і проблема синонімії: не завжди терміни, що використовуються в рішеннях ЄСПЛ, мають прямі відповідники в інших мовах. Наприклад, поняття *due diligence* (належна обачність) або *proportionality* (принцип пропорційності) може мати різні значення залежно від контексту, і прямий переклад не завжди передає їх повний сенс [52]. Перекладачам доводиться обирати між термінологічною точністю та зрозумілістю для цільової аудиторії, що може включати використання

синонімів або пояснювальних конструкцій, що допомагають передати значення в контексті іншої правової системи [30, с. 278];

– відмінності у форматах тексту та структурі документів: рішення ЄСПЛ мають стандартизовану структуру, але формат юридичних документів може відрізнятися залежно від національних норм. Наприклад, стиль і вимоги до оформлення документів в англійських країнах можуть суттєво відрізнятися від вимог до документів в українській юридичній сфері. При адаптації таких текстів до українських стандартів перекладачеві доводиться враховувати вимоги до форматування, щоб документ виглядав відповідно до очікувань цільової аудиторії, зберігаючи при цьому точність змісту [35, с. 108].

Суб'єктивні труднощі перекладу рішень ЄСПЛ пов'язані з індивідуальними характеристиками перекладача та його підготовкою. Під час перекладу рішень роль перекладача значно виходить за межі звичайного відтворення змісту, він має володіти відповідними знаннями правової сфери, враховувати культурний контекст та специфіку правової системи країни. Зокрема, А-М. Сермашіу наголошує на важливості повноти підготовки перекладача, оскільки юридичні тексти потребують як точності, так і глибокого розуміння специфіки правового поля. Індивідуальний рівень знань, здатність інтерпретувати текст і визначати контекстуальні значення термінів впливають на адекватність перекладу [48, с. 165].

Окрім фахових складнощів, на якість юридичного перекладу значно впливає психологічний фактор. Особливо це стосується перекладачів-початківців, які можуть відчувати підвищену тривожність через відповідальність за точність передачі юридично значущої інформації. Надмірна обережність у таких випадках може призводити до стилістичних перекосів – надмірного спрощення або, навпаки, надмірної деталізації, що негативно впливає на загальну зрозумілість тексту [50, с. 217].

Важливу роль у забезпеченні точності перекладу відіграє вміння ефективно використовувати інформаційні ресурси. Глосарії, довідники та спеціалізовані бази даних є незамінними помічниками для перекладача,

допомагаючи йому знайти точні відповідники юридичних термінів та правильно передати зміст тексту. Проте недостатнє використання цих ресурсів може призвести до втрати юридичної точності, особливо при роботі зі специфічними галузями права [35, с. 110].

Отже, переклад рішень ЄСПЛ є особливим видом юридичного перекладу, який вимагає від перекладача комплексного підходу та міждисциплінарних знань. Зокрема, перекладач має володіти не лише високим рівнем мовної компетентності, а й обізнаністю в правових нормах та культурних аспектах обох залучених правових систем. Суттєвим є також розуміння функції перекладу, адже точний і зрозумілий переклад сприяє підвищенню юридичної прозорості й доступності міжнародного права для ширшої аудиторії. Наявність складнощів, таких як термінологічна варіативність, розбіжності у правових інститутах та мовні специфіки, вказує на необхідність постійного професійного розвитку перекладача. Професійні перекладачі повинні володіти широким арсеналом перекладацьких стратегій, які допоможуть адаптувати правові реалії різних держав без втрати змістовної точності. Водночас, робота з матеріалами ЄСПЛ підкреслює важливість використання офіційних довідкових матеріалів та паралельних корпусів, що сприяють підвищенню точності та відповідності перекладу.

3.2 Методичні підходи до вивчення юридичного перекладу рішень ЄСПЛ

Методи навчання та організація навчального процесу залежать від теоретичної основи, що лежить в основі перекладу. У сучасній науці про переклад виділяють чотири загальноприйняті підходи: літературний, лінгвістичний, комунікативний і когнітивно-психолінгвістичний. Кожен із цих підходів має свої досягнення, а також певні недоліки, які впливають на процес навчання [32, с. 480].

Літературний підхід сприймає переклад як творчий процес, де важливо зберегти естетичні та стилістичні риси оригіналу. Лінгвістичний підхід розглядає переклад як суто мовну діяльність, з акцентом на точне передання змісту й автентичності тексту оригіналу. Комунікативний підхід бачить переклад як акт міжмовного і міжкультурного спілкування, де успіх залежить від екстралінгвістичних чинників і знань перекладача про культурний контекст. У когнітивно-психолінгвістичному підході переклад розглядається як процес, що поєднує мислення та мовлення. Водночас переклад треба розглядати як форму міжкультурної комунікації, де перекладач виконує роль посередника, який передає зміст оригіналу через засоби цільової мови. У випадку юридичного перекладу, така роль є особливо важливою, адже перекладач має точно передати правові реалії та значення термінів, дотримуючись правових норм і культурних особливостей цільової аудиторії [34, с. 5].

Зміст навчального процесу з перекладу охоплює не лише передання знань у предметній галузі та розвиток навичок виконання різноманітних видів перекладу, таких як усний (синхронний, переклад з аркуша, послідовний) і письмовий (реферативний, повний, анотаційний), а й формування психологічних механізмів, які забезпечують ефективну перекладацьку діяльність, а також розвиток комунікативних умінь для інтерактивної взаємодії у різних дискурсивних контекстах. Для досягнення високого рівня володіння навичками перекладацької комунікації навчальний процес передбачає комплексне застосування різних форм і методів, спрямованих на забезпечення максимальної ефективності перекладацької діяльності [35, с. 117].

З огляду на те, що наше дослідження зосереджене переважно на письмовому перекладі рішень ЄСПЛ, ми вважаємо за необхідне детально розглянути основні етапи цього процесу для успішного навчання студентів-перекладачів. Першим етапом є аналіз вихідного тексту. На цьому етапі основна увага приділяється первинному ознайомленню з текстом, його сприйняттю та розумінню, виконується структурний аналіз тексту, під час

якого ідентифікуються ключові граматичні форми, лексика, синтаксичні конструкції та юридичні терміни. Особливо важливим є визначення ключових понять і встановлення загальної стратегії перекладу, що залежить складності вихідного тексту [28, с. 129].

На етапі створення тексту перекладу здійснюється безпосередній переклад тексту з використанням різних інструментів, таких як термінологічні та тлумачні словники, глосарії, а також системи автоматизованого й машинного перекладу [32, с. 484]. Під час роботи над письмовим перекладом сучасні перекладачі широко використовують електронні словники та системи машинного перекладу, такі як Google Translator чи DeepL Translator. Для роботи з великими обсягами інформації вони застосовують системи автоматизованого перекладу, зокрема smartCAT, Pragma, Trados тощо [14, с. 110]. Особливість цього етапу полягає в необхідності добору адекватних відповідників для юридичних термінів, які можуть не мати прямих аналогів у мові перекладу. Для цього застосовуються перекладацькі трансформації, зокрема описовий переклад, калькування або узагальнення. Важливим аспектом є збереження структури й логіки тексту, характерних для юридичних документів, що забезпечує цілісність і послідовність викладу [20, с. 6].

Редагування є завершальним етапом, який передбачає перевірку тексту на наявність помилок, уточнення окремих термінів і конструкцій, що могли викликати неоднозначність. Якщо переклад виконувався за допомогою машинного перекладу, особливу увагу приділяють постредагуванню, яке включає змістовну перевірку відповідності оригіналу. Також проводиться порівняння вихідного та перекладеного текстів для перевірки точності, стилістичної відповідності та правової коректності [32, с. 487].

Практичне застосування передбачає виконання письмового перекладу як під час аудиторних занять, так і під час самостійної роботи. Під час занять студенти перекладають невеликі тексти, що дозволяє зосередитися на деталях і обговорити результати з викладачем. Самостійна робота спрямована на виконання масштабніших проєктів, зокрема з використанням систем

машинного перекладу. Завершені роботи презентуються в аудиторії для їхнього обговорення, що сприяє покращенню професійних навичок [28, с. 130].

Узагальнюючі різні підходи щодо особливостей викладання юридичного перекладу, пропонуємо наступний підхід викладання юридичного перекладу рішень ЄСПЛ для студентів-філологів загального спрямування.

На першому етапі навчального процесу основна увага має приділятися викладанню загальних юридичних категорій, оскільки як відомо студенти-філологи зазвичай майже нічого не знають про право як галузь знань, а також про юридичний переклад в цілому [39, с. 41]. Враховуючи це, вступні заняття мають охоплювати загальні концепції практики ЄСПЛ, зокрема розглянути повноваження ЄСПЛ, порядок звернення, основні права, гарантовані Європейською конвенцією з прав людини, такі як право на життя, заборона катування, справедливий судовий розгляд, свободу вираження поглядів, право на шлюб та інші, а також аналіз ключових прецедентних рішень суду, що деталізують ці положення. Крім того, особлива увага приділяється розвитку в студентів навичок самостійного пошуку та аналізу інформації в галузі європейського права [34, с. 7]. Студенти навчаються користуватися спеціалізованими юридичними базами даних, такими як HUDOC (база даних судової практики ЄСПЛ), та офіційним веб-сайтом ЄСПЛ. Завдання полягають у тому, щоб знаходити конкретні рішення суду за певними критеріями, аналізувати їхню структуру, виокремлювати та засвоювати ключові юридичні поняття. Паралельно з освоєнням загальних концепцій практики ЄСПЛ, студенти активно залучаються до практичних завдань, спрямованих на поглиблення їхніх знань з юридичної лексики та набуття перших навичок юридичного перекладу.

На другому етапі навчання студенти об'єднуються в групи та обирають для детального опрацювання конкретні судові прецеденти ЄСПЛ, які їх найбільше зацікавили [39, с. 46]. Кожна група визначає фрагмент тексту обсягом близько 500 слів для подальшого перекладу. Такий індивідуальний

підхід стимулює активну участь студентів у навчальному процесі, підвищує їхню мотивацію та дозволяє глибше зануритися в матеріал. Після вибору фрагмента, студенти виконують його переклад на українську мову. Окрім безпосереднього перекладу, студентам пропонується підготувати детальний аналітичний коментар, в якому вони давали відповіді на такі питання [44, с. 973]:

– процес перекладу: які труднощі виникли під час роботи над текстом? Які стратегії були використані для подолання цих труднощів?

– використані ресурси: які словники, юридичні довідники, онлайн-платформи були залучені для пошуку точних еквівалентів та розуміння юридичних нюансів?

– особливості юридичної термінології: Які специфічні юридичні терміни зустрічалися в тексті? як вони були перекладені?

– культурні та правові відмінності: Які культурні та правові особливості вплинули на процес перекладу?

– загальні враження: які висновки студенти зробили щодо особливостей юридичного перекладу, після виконання завдання?

Аналіз таких коментарів дозволяє викладачеві оцінити рівень підготовки студентів, виявити їхні сильні сторони та потенційні проблемні зони, а також скоригувати навчальний процес з урахуванням отриманої інформації [34, с. 9].

На третьому етапі студенти, розподілені на групи, виконують переклад цілого судового кейсу, який вони обрали раніше. На відміну від попередніх етапів, де значну увагу приділяли теоретичним концепціям, цей етап повністю зосереджений на практичному здійсненні перекладу [39, с.53]. Зазвичай обраний кейс містить не менше 50 сторінок, що вимагає від студентів значної витривалості, уваги до деталей та терпіння. Використання цілого кейсу є ефективним методом для демонстрації повторюваного характеру судових документів. Студенти отримують цілісне уявлення про обсяг і складність перекладацької роботи у такому проєкті. Оскільки всі завдання походять із

одного кейсу, вони мають змогу зрозуміти, що повторення є ключем до закріплення навичок. Завдяки значному повторенню термінології та змісту, яке характерне для текстів судових справ, студенти поступово навчаються використовувати цей аспект для оптимізації перекладацького процесу [44, с. 971]. У ході роботи студенти виявляють, що структура тексту дозволяє їм копіювати, вставляти та редагувати великі блоки інформації, зберігаючи при цьому точність і послідовність у перекладі. Наприкінці етапу вони здатні перекладати юридичні тексти цього типу досить впевнено, з мінімальною кількістю помилок. Такий підхід не лише сприяє формуванню професійних навичок, а й додає студентам упевненості у своїх силах як майбутніх перекладачів.

До того ж, як відомо, у сучасному світі, де кордони між країнами та культурами стають дедалі більш розмитими, попит на висококваліфікованих фахівців з юридичного перекладу невинно зростає. Традиційні методи навчання, засновані переважно на вивченні теоретичного матеріалу та виконанні письмових перекладів, часто не забезпечують студентам достатнього практичного досвіду, необхідного для успішної роботи в реальних умовах [43, с. 11].

Для підготовки таких фахівців потрібні інноваційні підходи до навчання, які дозволять студентам не лише опанувати теоретичні знання, але й розвинути практичні навички та компетенції, необхідні для успішної роботи в умовах міжкультурної комунікації [45, с. 970]. Одним із таких підходів є створення реалістичного навчального середовища, де студенти-філологи, що спеціалізуються на перекладі, та студенти-юристи співпрацюють для забезпечення перекладу під час змодельованого судового засідання [51, с.160].

Інтерактивне моделювання судового засідання пропонує інноваційний підхід до навчання юридичного перекладу, що дозволяє студентам-філологам виступити в ролі перекладачів, забезпечуючи усний та/або письмовий переклад під час засідання, а студентам-юристам – відпрацювати ролі суддів, адвокатів, свідків, обвинувачених тощо [4, с. 203]. Використання сучасних

технологій, таких як аудіо- та відеозаписи судових засідань, є невід'ємною частиною цього процесу. Це не лише забезпечує прозорість та точність виконання завдань, а й надає студентам можливість для подальшого аналізу своєї роботи, виявлення помилок та вдосконалення відповідних навичок.

Для успішної реалізації інтерактивної симуляції судового засідання необхідно ретельно спланувати та організувати процес, враховуючи такі аспекти:

- розробка сценарію: викладачі-філологи та викладачі-юристи спільно розробляють детальний сценарій судового засідання. Важливо врахувати специфіку юридичної галузі (наприклад, кримінальне, цивільне чи адміністративне право), культурні особливості іноземних учасників (якщо такі передбачені) та рівень підготовки студентів, щоб забезпечити відповідність завдання їхнім знанням і навичкам;

- підготовка студентів: студенти отримують необхідні матеріали для ознайомлення з юридичною термінологією, культурним контекстом та специфікою ролей, які вони будуть виконувати під час симуляції. Це може включати вивчення юридичних документів, перегляд відеозаписів реальних судових засідань, а також проведення тренінгів з перекладацьких технік та навичок комунікації в стресових ситуаціях;

- проведення симуляції: студенти-філологи виконують роль перекладачів, забезпечуючи усний та/або письмовий переклад під час судового засідання. Студенти-юристи грають ролі суддів, адвокатів, свідків, обвинувачених тощо, взаємодіючи з перекладачами та іншими учасниками процесу. Важливо створити атмосферу, максимально наближену до реального судового засідання, щоб студенти могли відчути тиск і відповідальність, пов'язані з їхніми ролями;

- використання технологій: застосування сучасних технологій, таких як аудіо- та відеозапис, може значно підвищити ефективність навчання. Записи дозволяють студентам проаналізувати свою роботу після завершення

симуляції, виявити помилки та недоліки, а також отримати зворотний зв'язок від викладачів;

– аналіз та обговорення: після завершення симуляції проводиться спільний аналіз з усіма учасниками. Важливо обговорити не лише успіхи, а й виклики, з якими зіткнулися студенти, визначити напрямки для подальшого вдосконалення їхніх навичок та компетенцій. Це може включати індивідуальні консультації з викладачами, додаткові тренінги та практичні завдання.

Міждисциплінарний підхід, що лежить в основі цієї моделі, є надзвичайно корисним для обох груп студентів. Філологи вчаться працювати з юридичними термінами та специфікою текстів, тоді як юристи оволодівають навичками роботи в багатомовних середовищах та покращують своє розуміння важливості чіткої та зрозумілої комунікації. Окрім того, така співпраця сприяє розвитку комунікаційних навичок, адже обидві сторони повинні навчитися ефективно взаємодіяти між собою, пояснюючи складні терміни і поняття зрозумілою мовою [49, с. 163]. Під час підготовки до змодельованого судового засідання студенти-перекладачі працюють з різноманітними юридичними документами, такими як контракти, закони, свідчення тощо, що дозволяє їм на практиці засвоїти особливості юридичного перекладу. Така робота допомагає їм навчитися правильно відтворювати структуру текстів, дотримуватися юридичної точності та враховувати культурні нюанси, що є особливо важливим у цій сфері.

Ефективність створеного навчального середовища можна оцінювати за кількома критеріями. Для студентів-філологів головним показником успіху є здатність точно та швидко перекладати юридичні терміни, адаптуючи свою мову до вимог юридичної сфери. Окрім того, важливою є здатність до самоконтролю та управління стресом під час судового засідання, адже в реальних умовах перекладачам часто доводиться працювати у напружених ситуаціях. Для студентів-юристів ключовими критеріями є вміння чітко та логічно формулювати свої думки, ефективно взаємодіяти з перекладачами, а

також працювати в команді, вирішуючи складні справи в багатомовному контексті.

Отже, на основі вищезазначеного, можемо сказати, що вказані етапи здійснення письмового перекладу забезпечує формування у студентів не лише перекладацьких компетенцій, а й професійної здатності працювати з юридичними текстами міжнародного рівня, зокрема рішеннями ЄСПЛ. Крім того, створення реалістичного навчального середовища для співпраці студентів-філологів та студентів-юристів під час змодельованого судового засідання є важливим кроком на шляху до підготовки висококваліфікованих спеціалістів у галузі перекладу та юриспруденції. Такий підхід дозволяє студентам здобути необхідні професійні навички, розвинути міждисциплінарні компетенції та підготуватися до роботи в умовах реальної практики. Використання сучасних технологій та залучення досвідчених фахівців робить цей процес ще більш ефективним та сприяє підготовці конкурентоспроможних спеціалістів на ринку праці.

3.3 Вправи для освоєння перекладу англomовних рішень ЄСПЛ на українську мову

У цьому розділі ми пропонуємо розглянути систему вправ, спрямованих на формування первинних навичок юридичного перекладу. Ключовим елементом запропонованих завдань є організація навчального процесу у формі парної роботи, що стимулює активну взаємодію студентів та сприяє розвитку комунікативних компетенцій. Постійна взаємодія між учасниками навчального процесу дозволяє обмінюватися думками, порівнювати різні підходи до перекладу та спільно долати труднощі, що виникають під час виконання завдань.

Вправа 1. Студенту А потрібно прочитати вголос англomовні слова та словосполучення подані нижче. Студенту Б необхідно, за можливості, перекласти українською мовою англomовні слова та словосполучення, які

назве студент А. Потім обмінятися ролями. У разі неможливості перекласти самостійно, студенти можуть звернутися до словника.

Burglar, threaten, kidnap, make a statement, retract, reprisals, imprisonment, jury, evidence, convict, appeal against, conviction, victim, witness, second-hand evidence, hearsay, exception, safeguard, fair trial, base on, the Human Rights Convention, the right to a fair trial, examine, ruling, chamber of the court, rule, breach, solely, challenging, court of appeal, Strasbourg court, take into account, put it politely, European court, misunderstood, dismiss, get wrong.

Вправа 2. Студенту А потрібно прочитати вголос українські слова та словосполучення подані нижче. Студенту Б необхідно перекласти англійською мовою українські слова та словосполучення, які назве студент А. Потім обмінятися ролями. У разі неможливості перекласти самостійно, студенти можуть звернутися до попередньої вправи для пошуку необхідного відповідника.

Викрадати людей, давати показання, присяжні, право на справедливий судовий суд, свідок, допитувати (обвинуваченого, свідка), рішення суду, м'яко кажучи, Європейський суд з прав людини (2 варіанти), грабіжник, жертва, ґрунтуватися на чомусь (певному правовому акті), показання з чужих слів, погрожувати, брати до уваги щось, Європейська конвенція захисту прав людини та основоположних свобод, судовий розгляд, постановити, подавати апеляційну скаргу, докази, оскарження, визнавати когось винним, спростувати щось, репресалії, суд апеляційної інстанції, колегія суду, виняток, показання, засновані на чутках, порушення, ув'язнення (позбавлення волі), неправильно зрозуміти, відхилити скаргу, гарантія, виключно, вирок.

Вправа 3. Всім студентам надається англomовний уривок тексту рішення ЄСПЛ у справі Аль-Хайя та Тахірі проти Сполученого Королівства та його переклад (Додаток А) [81]. Студенту А необхідно прочитати вголос англomовний текст. Студенту Б потрібно прочитати вголос переклад українською мовою. Необхідно звернути увагу на лексичні одиниці, які виділені жирним шрифтом.

Вправа 4. Продовжуємо роботу у парах. Студенту А необхідно закрити праву (українську) частину тексту та спробувати зробити переклад англomовного тексту на українську мову. Студенту Б потрібно контролювати правильність перекладу студента А з допомогою українського тексту. Студенти мають допомагати один одному тільки при серйозних ускладненнях. Потім обмінятися ролями. Так само, студенту А потрібно закрити ліву (англomовну) частину тексту та спробувати зробити переклад україномовного тексту на англійську мову. Студенту Б необхідно контролювати правильність перекладу студента А за допомогою тексту. Студенти мають допомагати один одному тільки при серйозних ускладненнях. Потім обмінятися ролями.

Вправа 5. Всім студентам необхідно переглянути відео під назвою «Hearsay in Drew Peterson’s case» на платформі YouTube та намагатися зрозуміти основний зміст повідомленого у ньому (за посиланням: <https://youtu.be/Ta2xqNv1YtM?si=72fZMB18NhdWWq6N>) [80].

Студенту А потрібно переказати зміст відео з найбільш можливою точністю до оригіналу. Студенту Б паралельно необхідно перекласти переказ студента А. Студенти мають допомагати один одному тільки при серйозних ускладненнях. Потім обмінятися ролями. Інші студенти можуть доповнювати як переказ відео, так і переклад переказу.

Вправа 6. Викладач пропонує студентам перевірити їхнє розуміння відео, та надати текст з відео (Додаток Б). Студенти мають переглянути текст та надати відповіді на питання [44, с. 10]:

1. Чи легко було сприймати відео на слух? Що було складним?
2. Чи всі важливі моменти описаної ситуації у відео були зазначені у переказах студентів? Що було не зазначено?
3. Чи все, що було зазначено у переказах студентів, відповідає змісту відео? Якщо ні, то що саме було вказано невірно?

Вправа 7. Студенти мають ознайомитися з лексикою з тексту «Hearsay in Drew Peterson case» та запам’ятати [80]. Повторно переглянути подане відео з текстом для покращення навички слухання. Підготувати письмовий

український переклад та усний короткий переказ тексту «Hearsay in Drew Peterson case» [43, с. 215].

Вправа 8. Студентам необхідно прочитати подані англомовні уривки з різних рішень ЄСПЛ та обрати правильний варіант відповіді, який передбачає адекватний україномовний переклад. Також необхідно спробувати пояснити відмінності у значеннях між поданими варіантами відповіді.

(49) *The Court observes that the Government did not submit any primary evidence showing cell floor plans and the actual number of inmates during the specific periods of the applicants' detention in Kharkiv Detention Facility no. 27, nor did they provide an account for the absence of such documents (Case of Sparysh and Kutsmand v. Ukraine. 12.09.2024)*

А) Суд зазначає, що Уряд не надав ніяких першочергових доказів, які передбачали плани знаходження камер та реальна кількість засуджених у певні періоди тримання заявників у Харківському слідчому ізоляторі № 27, а також не пояснив відсутність таких документів.

Б) (50) *Суд зауважує, що Уряд не надав жодних первинних доказів, в яких наводилися б плани розміщення камер та фактична кількість ув'язнених у конкретні періоди тримання заявників у Харківському слідчому ізоляторі № 27, а також Уряд не повідомив про відсутність таких документів (Справа «Спаріш та Куцманд проти України». 12.09.2024)*

В) Суд зауважує, що Уряд не представив доказів, які могли б підтвердити схеми розташування камер та кількість осіб, що перебували під вартою у Харківському слідчому ізоляторі № 27 у зазначені періоди, і не пояснив, чому такі документи відсутні.

(51) *The applicant complained principally of the inadequate conditions of his detention and that he had no effective remedy in this connection (Case of Kilikhevich v. Ukraine. 04.07.2024).*

А) Заявник подав скаргу на нелюдські умови арешту та відсутність юридичного захисту у зв'язку з цим.

Б) Заявник висловив скаргу щодо поганих умов утримання під вартою та відсутності можливості подати дієвий юридичний засіб у цьому питанні.

В) Заявник скаржився, головним чином, на неналежні умови тримання його під вартою та відсутність у нього ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим (Справа «Килихевич проти України». 04.07.2024).

(52) The Court reiterates that Article 6 § 1 secures to everyone the right to have any claim relating to his or her civil rights or obligations brought before a court or tribunal. That right of access is not absolute and it is subject to limitations, which, however, must not restrict or reduce a person's access in such a way or to such an extent that the very essence of the right is impaired (Case of Boychuk and Raspryakhin v. Ukraine. 11.04.2024).

А) Суд наголошує, що положення 1 стаття 6 Конвенції регулює право кожного на подання позову щодо захисту своїх цивільних прав та обов'язків до судів чи трибуналів. Право доступу не є повним і підлягає обмеженню, які, однак, не повинні обмежувати або зменшувати доступ особи таким чином або в такому обсязі, щоб порушити саму суть цього права.

Б)(53) Суд повторює, що пункт 1 статті 6 Конвенції гарантує кожному право на звернення з позовом щодо своїх прав або обов'язків цивільного характеру до судів або трибуналів. Це право на доступ не є абсолютним і може підлягати обмеженням, які, однак, не можуть забороняти або скорочувати доступ особи у такий спосіб або такою мірою, щоб сама суть цього права була підірвана (Справа «Бойчук та Распряхін проти України». 11.04.2024).

В) Суд зазначає, що стаття 6 § 1 Конвенції забезпечує кожному право звертатися до суду або трибуналу з позовом щодо своїх цивільних прав і обов'язків. Це право доступу є неповним і може підлягати певним обмеженням, які, проте, не повинні унеможлиблювати або серйозно обмежувати доступ особи таким чином, щоб сутність цього права була втрачена.

(54) *At the hearing of 21 February 2011, O.L. appeared. According to the records provided by the Government, he was examined at that hearing. However, the trial court stated in its judgment that he had refused to repeat his previous statements in court and had asked that his pre-trial statement be relied upon instead. On the same day O.L. filed a statement with the court, asking it to accept his previous testimony concerning the case and no longer summon him. According to the Government, on the same day the applicant asked the court to read out the prior statements given by the auction's organisers, K.P. and T.M., and by the applicant's former subordinates, I.P. and T.B (Case of Lysyuk v. Ukraine. 14.10.2024).*

А) 21 лютого 2011 року на судове засідання з'явився О.Л. Згідно з матеріалами, наданими Урядом, він був допитаний на цьому засіданні. Однак, суд першої інстанції у своєму рішенні зазначив, що О.Л. відмовився повторити свої попередні свідчення в суді та попросив покластися на його досудове свідчення. Того ж дня О.Л. подав до суду заяву з проханням прийняти його попередні свідчення щодо справи та більше не викликати його. Згідно з Урядом, того ж дня заявник також попросив суд зачитати попередні свідчення організаторів аукціону К.П. та Т.М., а також колишніх підлеглих заявника І.П. та Т.Б.

Б) (55) *О.Л. з'явився у судове засідання 21 лютого 2011 року. Згідно з наданими Урядом документами під час цього судового засідання його допитали. Проте суд першої інстанції зазначив у вироку, що О.Л. відмовився повторювати свої попередні показання у суді і попросив натомість посилатися на його показання, надані під час досудового розслідування. Того ж дня О.Л. подав до суду заяву з клопотанням прийняти його попередні показання у справі та більше не викликати у судове засідання. Згідно з інформацією Уряду того ж дня заявник звернувся до суду з клопотанням про оголошення попередніх показань організаторів прилюдних торгів К.П. і Т.М., а також його колишніх підлеглих І.П. і Т.Б. (Справа «Лисюк проти України». 14.10.2024).*

В) 21 лютого 2011 року О.Л. з'явився на судове засідання. Згідно з інформацією, наданою Урядом, під час цього засідання його заслухали. Проте суд першої інстанції у своєму рішенні зазначив, що О.Л. не побажав повторити свої попередні показання у суді, натомість попросив врахувати його свідчення, надані під час досудового розслідування. Того ж дня він звернувся із заявою до суду з проханням врахувати його досудові показання і більше не викликати його до суду. Згідно з даними Уряду, того ж дня заявник також клопотав про оголошення досудових свідчень організаторів аукціону К.П. та Т.М., а також своїх колишніх підлеглих І.П. і Т.Б.

(56) On 19 December 2012 the Obukhiv District Court convicted the applicant for the third time and sentenced him to nine years' imprisonment. It took into account the following evidence: (i) the testimony of S. and her minor son stating that the applicant had stabbed the victim in the circumstances described in paragraph 2 (iii) above; (ii) the testimony of Ms B., partner of Mr P. (the owner of the house where the events had occurred), stating that the applicant and the victim had fought on the days preceding the day of the murder, and that, on the day of the murder, S. had told B. that the applicant had stabbed the victim to death; (iii) the statements of Mr P. (who had testified at the first trial but had died by the time of the retrial), confirming that the applicant and the victim had fought on the days preceding the day of the murder but pointing out that he had not witnessed the murder itself as he had been intoxicated and asleep (Case of Krot v. Ukraine. 27.06.2024).

А) 19 грудня 2012 року Обухівський районний суд втретє визнав заявника підозрюваним та обрав йому покарання у виді дев'яти років домашнього арешту. Суд врахував такі докази: (i) свідчення С. та її малолітнього сина, які підтвердили, що заявник сварився з потерпілим, але не наніс йому жодних тілесних ушкоджень; (ii) показання пані Б., яка заявила, що не була свідком конфлікту між заявником і потерпілим, але чула від когось, що заявник міг бути причетним; (iii) заяви пана П., який сказав, що був у будинку, але нічого не бачив, оскільки весь час дивився телевізор.

Б) 19 грудня 2012 року Обухівський районний суд втретє виправдав заявника та засудив його до трьох років умовного терміну. Суд врахував наступні докази: (i) слова С. і її дитини, які стверджували, що заявник був вдома під час інциденту, але хтось інший наніс ножові удари потерпілому; (ii) свідчення пані Б., яка сказала, що заявник і потерпілий не сварилися і завжди жили мирно; (iii) твердження пана П., який зазначив, що заявник та потерпілий грали в карти напередодні вбивства, але він не бачив жодного конфлікту чи сварки між ними.

В) (57) 19 грудня 2012 року Обухівський районний суд втретє визнав заявника винним і обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк дев'ять років. Суд врахував такі докази: (i) показання С. та її неповнолітнього сина, що заявник наніс ножові поранення потерпілому за обставин, описаних у підпункті «iii» пункту 2; (ii) показання пані Б., партнерки пана П. (власника будинку, де відбулися події), яка зазначила, що заявник і потерпілий сварилися в дні, які передували дню вбивства, і в день вбивства С. сказала Б., що заявник наніс ножове поранення потерпілому, внаслідок чого той помер; (iii) показання пана П. (який давав показання під час першого розгляду справи, але помер на момент повторного судового розгляду), в яких він підтвердив, що заявник і потерпілий сварилися в дні, які передували дню вбивства, але вказав на те, що він не був свідком самого вбивства, оскільки був у нетверезому стані та спав (Справа «Крот проти України». 27.06.2024)

Отже, ми запропонували комплекс практичних вправ, спрямованих на розвиток навичок юридичного перекладу англomовних рішень ЄСПЛ. Застосування парної роботи та різноманітних завдань – від усного перекладу окремих термінів до роботи з автентичними текстами рішень та відеоматеріалами – забезпечує комплексний підхід до навчання та стимулює активну взаємодію студентів. Поступове ускладнення завдань, починаючи з перекладу окремих лексичних одиниць та поступово переходячи до роботи з цілими фрагментами текстів та відео, дозволяє студентам поступово

адаптуватися до специфіки юридичного перекладу. Систематичне виконання вправ, що передбачає переклад в обох напрямках (з англійської на українську та навпаки), сприяє не лише оволодінню юридичною термінологією, а й формуванню критичного мислення та здатності до аналізу різних варіантів перекладу. Застосування відеоматеріалів та аналіз автентичних рішень ЄСПЛ підвищує практичну цінність навчання та готує студентів до роботи з реальними юридичними текстами.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження було досягнуто поставленої мети та завдань.

Юридичний переклад – це мовно-юридична процедура, відповідно до якої відтворюється правовий контекст тексту юридичного змісту вихідної правової системи за допомогою засобів тої чи іншої іноземної мови. Юридичний переклад має низку специфічних особливостей, зокрема це суб'єктивно-авторська відстороненість, наявність термінології законодавства, офіційних номенклатурних позначень та абревіатур, використання законодавчої фразеології (юридичні формули, кліше), синтаксичні конструкції у формі регулятивно-нормативних тверджень (зобов'язального, конституційного, заборонного, імперативного), застосування граматичної категорії модальності для регламентації різних моделей правової поведінки (можливості/ неможливості, бажаності/небажаності, необхідності, обов'язковості дії) та інше. Цей вид перекладу не може бути здійснено без використання спеціальних пізнань у відповідній галузі права, без знання специфіки конкретного виду правовідносин, оскільки помилки у перекладі можуть спричинити конфлікти між учасниками юридичного процесу, судові позови або розірвання співпраці.

Судове рішення – це процесуальний акт, що розв'язує матеріально-правовий спір між сторонами, та є самостійним жанром із властивими йому композиційними та мовними особливостями. Адресантом судового рішення є суддя, а в окремих випадках – колегія суддів. Адресатом судового рішення є заявник та широка громадськість у цілому. Композиційно будь-яке рішення складається із вступної частини, описово-мотивувальної та заключної (резольютивної). Для судового рішення характерним є емоційна нейтральність, безсторонність та неупередженість викладу, яка досягається шляхом вживання окремих частин мови та правильної побудови речень.

Відмінності правових систем суттєво впливають на специфіку юридичного перекладу. Ключовими елементами будь-якої правової системи є традиції складання юридичних документів та стилістичні норми. Ці фактори можуть значно впливати на юридичний дискурс, що можна побачити на прикладі різниці між текстами цивільного права і загального права. Культурна специфіка правових систем проявляється у різноманітних аспектах: 1) розуміння таких фундаментальних юридичних категорій, як право, справедливість, свобода; 2) структура правових систем, наприклад, на розподіл повноважень між різними гілками влади, на характер взаємовідносин між державою і громадянином; 3) правозастосовча практика, розуміння судами та іншими правоохоронними органами змісту правових норм.

До лексико граматичних особливостей рішень ЄСПЛ належать: наявність юридичних термінів, загальноповживаної лексики, тавтології, скорочення та аббревіатури, латинських та давньоанглійського походження слів, модальних слів, кліше та сталих виразів, а також використання складних речень, які іноді можуть займати цілий абзац, що складаються з численних головних та підрядних речень, та широке різноманіття способів вираження умовних конструкцій.

Основними прийомами та способами перекладу рішень ЄСПЛ є калькування, транслітерація, транспозиція, переклад за допомогою лексичного еквівалента, декомпресія, перестановка слів, конкретизація та генералізація значення та описовий переклад.

Порівняльний аналіз перекладів рішення ЄСПЛ *Aleksandrovskaia v. Ukraine* демонструє, що вибір лексики, граматичних конструкцій та стилістичних засобів має суттєвий вплив на сприйняття юридичного тексту. Незважаючи на те, що обидва переклади передають основний зміст оригіналу, відмінності у підходах до перекладу можуть призвести до різних інтерпретацій та юридичних наслідків. Вибір того чи іншого стилю перекладу залежить від мети, для якої він призначений, та від аудиторії, на яку він розрахований.

Перекладач повинен усвідомлювати, що навіть незначна зміна в формулюванні може призвести до зміни юридичного сенсу тексту.

До об'єктивних труднощів перекладу рішень ЄСПЛ відносять: специфічність юридичних термінів та кліше, складність перекладу скорочень та аббревіатур, розбіжності у правових системах, проблема «фальшивих друзів перекладача», морфологічні та синтаксичні особливості, відсутність точних еквівалентів і проблема синонімії та відмінності у форматах тексту та структурі документів. Суб'єктивні труднощі перекладу рішень ЄСПЛ пов'язані з індивідуальними характеристиками перекладача та його підготовкою.

Викладання юридичного перекладу рішень ЄСПЛ для студентів-філологів загального спрямування варто здійснювати у три етапи: на першому етапі навчального процесу основна увага має приділятися викладанню загальних юридичних категорій; на другому етапі – студентів слід об'єднати в групи та дати можливість самостійно обирати конкретні судові прецеденти ЄСПЛ, які їх найбільше зацікавили, для початку здійснення юридичного перекладу; на третьому етапі – студенти вже мають працювати з перекладом цілого судового кейсу, який вони обрали раніше. Крім того, створення реалістичного навчального середовища для співпраці студентів-філологів та студентів-юристів під час змодельованого судового засідання є інноваційним підходом навчання юридичного перекладу та важливим кроком на шляху до підготовки висококваліфікованих спеціалістів у галузі перекладу та юриспруденції.

Запропонований комплекс практичних вправ, спрямованих на розвиток навичок юридичного перекладу англomовних рішень ЄСПЛ, який передбачає застосування парної роботи та різноманітних завдань – від усного перекладу окремих термінів до роботи з автентичними текстами рішень та відеоматеріалами – забезпечує комплексний підхід до навчання та стимулює активну взаємодію студентів. Поступове ускладнення завдань, починаючи з перекладу окремих лексичних одиниць та поступово переходячи до роботи з

цілими фрагментами текстів та відео, дозволяє студентам поступово адаптуватися до специфіки юридичного перекладу.

Загалом, питання юридичного перекладу рішень ЄСПЛ залишається актуальним для наступних досліджень.

Я, Зінченко Ганна Сергіївна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Особливості юридичного перекладу англomовних рішень Європейського суду з прав людини на українську мову» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артикуца Н. В. Мова права у її функціональних різновидах. Сьогодення українського мовного середовища; упоряд. Л. З. Мороз. АПН України, Ін-т вищ. освіти, Від. теорії та методології гуманіт. освіти. Київ, 2008. С. 23–32.
2. Баклаженко Б., Герасименко К. Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі англomовних міжнародно-правових документів. *Advanced Linguistics*. 2023. № 12. С.18-24.
3. Бойко Ю. В., Ольховська Н. С. Характерні особливості перекладу юридичних текстів та термінології на матеріалі німецької мови. Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти дослідження і викладання іноземних мов і літератури : Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих учених (28 квітня 2015 р.); за заг. ред. к.п.н., доцента Кажан Ю.М. Маріуполь : МДУ, 2015. С.182-184.
4. Бровкіна О. В., Турчин К. В. Рольові ігри на заняттях з іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. № 61. С. 202-207.
5. Гайдар В. В. Особливості перекладу судових рішень як виду юридичних текстів. *Держава та регіони*. 2016. № 3-4. С.48-51.
6. Гоца Н. М., Цимбрило С. М., Шайнер Г. І. Особливості англо-українського перекладу термінологічної лексики текстів юридичних договорів. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. 2023. № 20. С. 10-14.
7. Дуднік Г. С., Оришич Д. Л. Проблеми перекладу юридичної лексики й термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 43. С. 56-58.

8. Желясков В. Я. Труднощі й особливості перекладу текстів, що належать до галузі права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. №18. Т.2. С.126-128.
9. Караман І. В., Козіна В. В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. К.: ВАІТЕ, 2015. 136 с.
10. Касяненко Д. С. Юридичний переклад: німецько-український вектор. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2016. № 57. С. 188-193.
11. Кобякова І. К. Навчати перекладу : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2013. 159 с.
12. Кобякова І. К., Голуб Т. В. Лексико-граматичні особливості перекладу англомовних правових документів. The 4th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (December 25-27, 2019) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2019. 2021 p. С. 487-492.
13. Кобякова, І. К., Помазановська, С. О. Механізми перекладу складних речень як мінімальної одиниці перекладу в англійській мові. Topical issues of the development of modern science: The 4th International scientific and practical conference, Sofia: Publishing House «ACCENT», 2019. P. 412-420.
14. Красуля А. В., Турчина М. В. Використання інструментів штучного інтелекту: порівняльний аналіз систем автоматизованого перекладу. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 8. С. 108–113.
15. Курах Н. П., Труцуненко І. І., Редчиць Т. В. Лексичні трансформації у перекладі юридичних текстів. Вчені записки ТНУ імені Вернадського. 2022. № 33 (72). С. 130-135.
16. Куйбіда Р., Сироїд О. Посібник із написання судових рішень. К.: «Дрім Арт», 2013. 224 с.
17. Логінова Л. В., Іваніщенко О. В. Особливості перекладу юридичних текстів англійською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 49. Т.2. С. 162-165.

18. Моїсєєва Н. О., Савостіна Д. Д. Лексичні труднощі перекладу юридичної термінології. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 473-477.
19. Павлов В. О. Лексичні засоби офіційно-ділового стилю юридичної документації в англійській мові. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 2-4. С.95-99.
20. Писанко М. Навчання усного перекладу з аркуша студентів перекладацьких спеціальностей закладів вищої освіти. *Іноземні мови*. 2020. № 3. С. 3-11.
21. Радецька С. В. Юридичний дискурс та переклад: вплив сучасних тенденцій на встановлені норми. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. № 35. Т.7. С. 142-147.
22. Роєнко Л., Горлатова О., Редько С. Особливості перекладу юридичних текстів. *Актуальні питання іноземної філології*. 2021. № 15. С. 91-96.
23. Рябокінь Н. О., Кузьменко А. С. Труднощі перекладу юридичної лексики і термінології. *Наукові записки*. № 1 (208). С. 310-315.
24. Савченко Є., Швачко С. О. Способи та труднощі перекладу англійських юридичних термінів. Перекладацькі інновації: матеріали XI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 19-20 березня 2021 р.; за заг. ред. С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. Суми: СумДУ, 2021. С.151-153.
25. Самолюк Ю. М. Судове рішення у цивільному процесі: спірні питання. *Судова апеляція*. 2009. № 1(14). С. 91-98.
26. Сушина О., Лобода Ю. Специфіка перекладу судових рішень Європейського суду з прав людини. *Південний архів*. 2019. №78. С.116-120.
27. Фазикош Г. В. та ін. Посібник з написання судових рішень у цивільному і кримінальному судочинстві. К.: Ваіте, 2016. 206 с.
28. Черноватий Л. М. Навчання письмового перекладу: навички та уміння етапу аналізу тексту оригіналу і вправи для їх формування. *Філологічні трактати*. 2012. № 1. С. 126-131.

29. Шабуніна В. В. Переклад юридичного тексту в контексті міжкультурної правової комунікації. *Studia Linguistica*. 2012. № 6. С. 220-226.
30. Шумило І. І., Карпушина М.Г. Труднощі перекладу юридичних термінів англійської мови. *Молодий вчений*. 2017. №12 (52). С.275-278.
31. Швачко С. О. Теорія перекладу: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2013. 130 с.
32. Шилінська І. Ф., П'ятничка Т. В. Зміст та методи навчання майбутніх перекладачів. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 2 (10). С. 479-490.
33. Шумило І., Сніца Т. Особливості перекладу юридичних документів. *Філологічний дискурс*. 2016. №4. С.266-272.
34. Biel L., Engberg, J. Research models and methods in legal translation. *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies*. 2013. № 12. P. 1-11.
35. Cao D. Teaching and learning legal translation. *Semiotica*. 2014. № 201. P. 103-119.
36. Cosmulescu A. M. Views on the Complexity of Legal Translation. *Romanian Journal of English Studies*. 2021. № 18. P. 134-144.
37. David R. Major Legal Systems in the World Today: An Introduction to the Comparative Study of Law. Free Press, 1978. 584 p.
38. Emily Poon Wai-Yee. The Translation of Judgments. *Meta*. 2006. V. 5. P. 550-569.
39. Garant M. Case study: teaching Finnish - English language for specific purposes (LSP) legal translation at the University of Helsinki. *Comparative Legilinguistics*. 2013. № 16. P. 39-54.
40. Gémar J.-C. Catching the spirit of the law: from translation to co-drafting. *Comparative Law – Engaging Translation*, ed. Simone Glanert. New York: Routledge, 2014. P. 67–86.
41. Gotti M. The Translation of legal texts: Interlinguistic and Intralinguistic Perspectives. *ESP Today Journal*. 2016. № 4 (1). P. 5-21.

42. Harvey M. What's so Special about Legal Translation? *Meta*. 2002. № 47(2). P. 177–185.
43. Klabal O. Step-by-step approach to teaching legal translation: the case of understanding English legal texts. *The Interpreter and Translator Trainer*. 2024. № 18 (2). P. 212–229.
44. Kobyakova, I., Shvachko S. Teaching Translation: Objectives and Methods. *Advanced Education*. № 5. Kyiv : Kyiv Polytechnic Institute, 2016. P. 9–13.
45. Lebid A., Krasulia A., Sushkova O., Shevchenko N. Technologically Supported Infusion of 21st-century Skills Development within 21 Days. *European Journal of Contemporary Education*. 2021. № 10(4). C. 969-980.
46. Maley Y. The language of the law. *Language and the Law*. New York: Longman, 1994. P. 11-50.
47. Sarcevic S. New Approach to Legal Translation. The Netherlands: Kluwer Law International. 1997. 308 p.
48. Sărmaşiu A.-M. Challenges of legal translation: specific problems and strategies identified through a virtual workshop. *Professional communication and translation studies*. 2021. № 14. P. 158-167.
49. Shchyhlo L.V., Brovkina O.V. Interdisciplinarity as an innovative dominant of the philological research. Ensuring Standards of Quality of Life in a Turbulent World. Monograph. Scientific editors: Tadeusz Pokusa and Tetyana Nestorenko. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2022. P. 158–166.
50. Simonnæs I., Kristiansen M. Legal Translation : Current Issues and Challenges in Research, Methods and Applications. Berlin : Frank & Timme GmbH, 2019. 410 p.
51. Skril I. Simulations in forming english lexical competence in dialogic speaking for prospective experts of hospitality and restaurant service. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2019. № 2(45). С.159–163.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

52. Аркуша Л. І., Торбас О. О., Стоянов М. М. та ін. Довідник термінів у практиці ЄСПЛ з питань кримінального судочинства. Одеса: Фенікс, 2022. 48 с.
53. Бондарчук Ю. А., Бороліс І. І., Вишневецька М. О. Англо-український словник юридичних термінів: навч. посіб. Київ: КНУТД, 2021. 256 с.
54. Гапотій В. Д., Васильєва М. В., Семко М.О. Словник юридичних термінів. Х: Видавництво «Лідер», 2018. 218 с.
55. Герасимчук Л. Українсько-англійський словник з прав людини. Харків: ТОВ «Видавництво права людини», 2015. 184 с.
56. Голубовська І. О., Шовковий В. М., Лефтерова О. М. та ін. Багатомовний юридичний словник-довідник. К: Видавничо-поліграфічний центр «київський університет», 2012. 543 с.
57. Жлуктенко Ю. О., Биховець Н. М., Шванц А. В. Українсько-англійський словник. К: Освіта, 1995. 432 с.
58. Карабан В. І. Англо-український юридичний словник. Вінниця : Нова книга, 2004. 1085 с.
59. Ellis S. Webster's New World Law Dictionary. Hoboken: Wiley Publishing, 2006. 332 p.
60. Law J., Martin E.A. A Dictionary of Law. The UK: Oxford University Press, 2009. 800 p.
61. Stewart W. J., Burgess R. Collins Dictionary of Law. UK: Harpercollins Pub Ltd, 1999. 422 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

62. Справа «Александровська проти України»: рішення ЄСПЛ від 25 березня 2021 р. Переклад Міністерства юстиції України. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f73#Text (дата звернення: 21.09.2024 р.).

63. Справа «Александровська проти України»: рішення ЄСПЛ від 25 березня 2021 р. Переклад О. Шадрін. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-209782> (дата звернення: 14.10.2024 р.).

64. Справа «Бойчук та Распряхін проти України»: рішення ЄСПЛ від 11 квітня 2024 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-233873> (дата звернення: 14.11.2024 р.).

65. Справа «Бочан проти України»: рішення ЄСПЛ від 3 травня 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_209#Text (дата звернення: 25.09.2024 р.).

66. Справа «Лисюк проти України»: рішення ЄСПЛ від 14 жовтня 2021 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-216056> (дата звернення: 14.11.2024 р.).

67. Справа «Килихевич проти України»: рішення ЄСПЛ від 4 липня 2024 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-235746> (дата звернення: 25.10.2024 р.).

68. Справа «Крот проти України»: рішення ЄСПЛ від 27 червня 2024 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-235517> (дата звернення: 16.11.2024 р.).

69. Справа «Садов'як проти України»: рішення ЄСПЛ від 17 травня 2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c59#Text (дата звернення: 28.09.2024 р.).

70. Справа «Спаріш та Куцманд проти України»: рішення ЄСПЛ від 12 вересня 2024 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-237984> (дата звернення: 28.10.2024 р.).

71. Case of Aleksandrovskaya v. Ukraine: ECtHR judgment dated 25 March 2021. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-208759> (дата звернення: 21.09.2024 р.).

72. Case of *Bochan v. Ukraine*: ECtHR judgment dated 3 May 2007. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80455> (дата звернення: 25.09.2024 р.).
73. Case of *Boychuk and Raspryakhin v. Ukraine*: ECtHR judgment dated 11 April 2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-232013> (дата звернення: 14.11.2024 р.).
74. Case of *Kilikhevich v. Ukraine*: ECtHR judgment dated 4 July 2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-234607> (дата звернення: 25.10.2024 р.).
75. Case of *Krot v. Ukraine*: ECtHR judgment dated 27 June 2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-234422> (дата звернення: 16.11.2024 р.).
76. Case of *Lysyuk v. Ukraine*: ECtHR judgment dated 14 October 2021. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-212137> (дата звернення: 14.11.2024 р.).
77. Case of *Sadovyak v. Ukraine*: ECtHR judgment dated 17 May 2018. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182868> (дата звернення: 28.09.2024 р.).
78. Case of *Sparysh and Kutsmand v. Ukraine*: ECtHR judgment dated 12 September 2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-235621> (дата звернення: 28.10.2024 р.).
79. Case of *Staszuk v. Ukraine*: ECtHR judgment dated 5 October 2017. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177347> (дата звернення: 25.09.2024 р.).
80. Hearsay in *Drew Peterson's* case. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ta2xqNvlYtM> (дата звернення: 25.09.2024 р.).
81. Rozenberg J. ECHR cases won by UK government show flexibility of human rights system. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/law/2014/dec/17/britain-withdraw-human-rights-convention> (дата звернення: 25.11.2024 р.).

PE3IOME (SUMMARY)

The master thesis examines the peculiarities of translating judgments of the European Court of Human Rights (ECtHR) from English into Ukrainian. This research focuses on the complex challenges involved in translating legal texts and highlights the significance of accurate and coherent translations in ensuring the effective application of European human rights standards within the Ukrainian legal system. The study explores the linguistic, legal, and cultural features of ECtHR judgments, identifies the main translation difficulties, and proposes comprehensive methodological recommendations for both legal translation practice and education.

The objective of this thesis is to conduct an in-depth analysis of the translation process of ECtHR judgments, identifying the linguistic, grammatical, and stylistic challenges encountered during translation. The study also aims to evaluate the methods and techniques employed in translating these judgments, ensuring their functional equivalence in the target language. Additionally, the research offers practical recommendations for the teaching of legal translation, particularly for training students in the specialized field of legal translation.

The research material for this study consists of several ECtHR judgments, such as *Aleksandrovskaya v. Ukraine*, *Staszuk v. Ukraine*, *Bochan v. Ukraine*, and *Sadovyak v. Ukraine*. These cases were selected for their relevance to the Ukrainian legal system and their representation of the challenges commonly encountered in legal translation.

In the master's thesis, methods such as analysis, synthesis, generalization, comparison, juxtaposition, and the specialized legal method of analysis were applied. The method of analysis allowed for a detailed examination of the lexical, grammatical, and structural features of ECtHR judgments, including specific legal vocabulary, Latin borrowings, and complex syntactic constructions. The synthesis method facilitated the integration of research findings into a comprehensive theoretical framework, which formed the basis for conclusions and practical recommendations. Generalization helped identify the main patterns of translating

ECtHR judgments and propose recommendations for adapting legal terminology. The comparison of original texts and their translations revealed stylistic, terminological, and grammatical differences, as well as common translation errors. The juxtaposition method provided a deeper understanding of the peculiarities of the legal systems of Ukraine and English-speaking countries. The specialized legal analysis was instrumental in studying legal language, the structure of judicial decisions, and the ambiguity of legal terms.

These methods were applied in both the theoretical and practical parts of the study, including the development of exercises for translating ECtHR judgments. Their combination made it possible to achieve comprehensive results, draw conclusions, and formulate recommendations aimed at improving the quality of legal translation and the training of specialists in this field.

Legal translation is a highly specialized field that requires an in-depth understanding of both the source and target legal systems, as well as their linguistic and cultural nuances. It involves translating legal documents, such as court decisions, contracts, and statutes, with precision and accuracy to preserve the meaning, intent, and legal effect of the original text. Legal translation is characterized by its complexity, as it must account for terminological differences, syntactic intricacies, and potential ambiguity inherent in legal language. The task becomes particularly challenging when legal terms and concepts in the source language do not have direct equivalents in the target language, necessitating the translator to find appropriate adaptations or explanations. Ensuring accuracy in legal translation is essential, as even minor errors can lead to significant misinterpretations, affecting legal outcomes and the administration of justice.

The findings of the study reveal that ECtHR judgments are characterized by several distinctive features. Lexically, these texts are rich in legal terminology, including terms such as *applicant*, *evidence*, and *judgment*, which often lack direct equivalents in the target language. Furthermore, the frequent use of Latin expressions like *ab initio* and *ratio decidendi* requires careful consideration during translation. These Latinisms, along with abbreviations such as *SBU* and *CCP*, pose

significant challenges for translators, who must ensure their proper adaptation in Ukrainian. In addition to legal terminology, ECtHR judgments frequently use archaic language (e.g., *herein, thereafter*), which requires careful handling to preserve their meaning and ensure clarity in the translated text.

Grammatically, ECtHR judgments are often complex, consisting of long compound sentences with multiple clauses. This syntactic complexity, coupled with the frequent use of modal verbs such as *shall, must, and may*, which express obligations and permissions, creates challenges for translators in maintaining clarity and precision in the translation. Moreover, the judgments frequently employ nominalizations (e.g., *the granting of the application*), which contribute to their formal tone but may require restructuring to maintain readability in Ukrainian.

The stylistic features of ECtHR judgments further complicate the translation process. These judgments rely heavily on standardized phrasing, legal clichés, and formulaic expressions. While these elements contribute to consistency and precision, they also result in redundancy (e.g., *terms and conditions, null and void*), which translators must navigate to ensure a natural flow of the text in the target language. The formal tone of these judgments, intended to convey legal objectivity, requires translators to strike a balance between faithfulness to the original text and linguistic clarity.

The master thesis highlights the significant impact of legal systems on the process of translating judgments of ECtHR, emphasizing the challenges arising from differences between the source and target legal frameworks. The research focuses on how legal translation extends beyond linguistic equivalence, requiring an understanding of the systemic and cultural contexts in which legal terms and principles function. Special attention is paid to the contrast between the civil law system of Ukraine, characterized by its codified and generalized legal provisions, and the common law tradition underlying ECtHR judgments, which prioritizes precision and case-specific details.

The findings of the study indicate that these systemic divergences necessitate a process of legal transformation, where translators adapt legal concepts and norms

to align with the target language and legal culture. For example, terminological challenges arise when terms from the common law tradition, such as precedent or equity, lack direct equivalents in the Ukrainian civil law system. Furthermore, stylistic differences complicate the process, as common law texts emphasize explicitness and detail, while civil law texts often employ more abstract and generalized phrasing. Such distinctions demand that translators possess not only linguistic expertise but also a deep understanding of both legal systems to produce accurate and functional translations.

The thesis examines the translation techniques and methods applied to ECtHR judgments, focusing on ensuring both legal precision and linguistic clarity. The study highlights that lexical equivalence is the cornerstone of legal translation, ensuring that terms are rendered as accurately as possible. Special attention is paid to methods such as calque and transcription, which preserve the form and structure of legal terms when direct equivalents are unavailable. Descriptive translation is used to explain concepts unique to the common law system, ensuring that they are comprehensible within the Ukrainian legal framework.

The research emphasizes that structural adaptation, including compression and addition, is essential for aligning the syntax of the translated text with the norms of the Ukrainian language. Techniques like permutation and generalization are also employed to adapt stylistic conventions and make the text more accessible to the target audience. The findings of the study indicate that the careful application of these techniques ensures the functional equivalence of ECtHR judgments, maintaining both their legal validity and linguistic coherence.

A significant part of the study focuses on the teaching of legal translation. The thesis proposes innovative methodological approaches to teaching this specialized field. The paper concentrates on interactive and practical methods, such as the simulation of court hearings, which provide students with real-life scenarios for translating legal texts. This approach immerses students in real-life translation scenarios, replicating the complexities and pressures faced by professional translators. During these simulations, participants take on roles such as translators,

judges, or attorneys, fostering an interactive environment that develops both linguistic and legal skills. The objective of this method is to provide hands-on experience in translating complex legal texts, such as ECtHR judgments, while demonstrating their practical application in judicial proceedings.

Simulations go beyond simple role-playing by replicating the procedural dynamics of actual court hearings, including interpreting legal terminology, adapting arguments, and rendering judgments accurately in real-time. These activities allow students to engage with real-world challenges, enhancing their ability to think critically and solve problems under conditions that closely mimic professional settings. The findings indicate that this method significantly improves students' understanding of legal concepts and their ability to adapt source texts to the norms of the target language. Moreover, the framework provided by the simulation helps students refine their translation techniques by analyzing the interplay between linguistic precision and legal functionality, ultimately preparing them to meet the demands of legal translation in practice. The thesis also outlines practical exercises designed to improve students' translation skills. These include terminology analysis, comparative translation exercises, and tasks aimed at adapting legal texts to the Ukrainian legal system. Students engage in critical evaluation of various translation options and work with real-world legal texts, gaining valuable insights into the complexities of legal translation. Editing exercises are also included, where students review and correct translations, focusing on stylistic, grammatical, and terminological accuracy.

The results of the research demonstrate the necessity for specialized training in legal translation, particularly in the context of translating ECtHR judgments. The study highlights the importance of a comprehensive educational framework that integrates linguistic, legal, and practical skills. The proposed methodology encourages a deep understanding of legal language and promotes critical thinking among students, enabling them to address translation challenges with confidence.

The practical significance of the thesis lies in its potential to enhance the quality of legal translations and the professionalism of translators working in this

field. The study's recommendations and teaching strategies can be used to develop educational materials, design training programs, and improve specialized courses in legal translation. The research also provides a foundation for future studies in this area, encouraging further collaboration between linguists, legal scholars, and educators.

In conclusion, the thesis provides a comprehensive analysis of the challenges encountered when translating ECtHR judgments and offers effective solutions to address these difficulties. The research focuses on the specific lexical, grammatical, and stylistic complexities inherent in these texts, highlighting the necessity of applying various translation techniques to maintain both accuracy and functional equivalence. The study proposes practical strategies that allow for the adaptation of the source text to the norms of the Ukrainian legal system without compromising its legal essence.

The master thesis also emphasizes the significance of specialized pedagogical methods, which equip students with the skills required to handle legal texts, particularly through interactive exercises, comparative analysis, and the simulation of court hearings. These methods enable students to develop not only linguistic competence but also critical thinking skills essential for effective legal translation. Furthermore, the research contributes to the professional development of translators working with legal texts, enhancing their understanding of how accurate translations can support the alignment of Ukrainian legal practices with European standards. Thus, the thesis not only deepens the theoretical understanding of ECtHR translation challenges but also provides practical recommendations to improve translation practices in this specialized and important field.

Keywords: legal translation, court decision, European Court of Human Rights, lexical and grammatical features, legal terminology, methodological approaches.

ДОДАТКИ

Додаток А

Уривок тексту рішення ЄСПЛ у справі «Аль-Хайя та Тахірі проти Сполученого Королівства»

Six **burglars** (1) broke into a house in Nottingham. It was 7pm. Gary Price, who lived there, was out but his partner, Hannah Miles, was at home. After **threatening** (2) her with a knife, the burglars **kidnapped** (3) Miles. She was later released unharmed.

Miles and Price **made** short **statements** (4) to the police which they later tried to **retract** (5). Miles said she had been very frightened of what the kidnappers might do to her. Price feared **reprisals** (6). Neither Miles nor Price attended court when ordered to do so, though they risked **imprisonment** (7) for contempt. So, the judge allowed Miles's statement to be read to **the jury** (8). Again, there was other **evidence** (9).

In May 2008, Abijah Marquis, 36, and Joseph Graham, 33, were **convicted** (10) of kidnapping Miles and imprisoned.

In 2009, these two men **appealed against** (11) their **convictions** (12) on the grounds that their alleged **victim's** (13) written statement should not have been admitted. English law normally requires evidence in person from a **witness** (14) who speaks from his or her own observation or knowledge. **Second-hand evidence** (15) – given by a person to whom the absent witness has spoken or in a document created by the missing witness – is known as **hearsay** (17). That can be admitted only if it comes within **exceptions** (18) in the Criminal Justice Act 2003. The legislation includes important **safeguards** (19) designed to ensure a **fair trial** (20).

The men's appeal was **based on** (21) article 6 of **the Human Rights Convention** (22), **the right to a fair trial** (23), which includes the right to **examine** (24) prosecution witnesses. They relied on a **ruling** (25) that the Human Rights Court had delivered a couple of months earlier. In *Al-Khawaja and Tahery v UK*, a **chamber of the court** (26) had **ruled** (27) that article 6 would be **breached** (28) if

a conviction had been based **solely** (29) or decisively on statements that a defendant had received no opportunity of **challenging** (30).

That looked like a problem for the **court of appeal** (31). Under the Human Rights Act 1998, courts are required to **take** rulings by the **Strasbourg court** (32) **into account** (33). But a five-judge appeal court led by the present lord chief justice was able to find that there had been no breach of article 6. **Putting it politely** (34), the judges were saying that **European court** (35) had **misunderstood** (36) English hearsay law. Since the Strasbourg judges had **got** Al-Khawaja **wrong** (37), the English court **dismissed** (38) the four men's appeals.

Переклад уривку тексту рішення ЄСПЛ у справі «Аль-Хайя та Тахірі проти Сполученого Королівства»

Шестеро **грабіжників** (1) увірвалися в будинок у Ноттінгемі. Була 7 вечора. Гері Прайс, який жив там, був на вулиці, але його партнерка Ханна Майлз була вдома. **Погрожуючи** (2) їй ножом (2), грабіжники **викрали** (3) Майлза. Пізніше її відпустили неушкодженою.

Майлз і Прайс **дали короткі показання** (4) поліції, які пізніше спробували **спростувати** (5). Майлз сказала, що вона дуже боялася того, що з нею можуть зробити викрадачі. Прайс побоювався **репресій** (6). Ні Майлз, ні Прайс не відвідали суд, коли їм було наказано це зробити, хоча вони ризикували бути **позбавлені волі** (7) за неповагу. Тому суддя дозволив зачитати показання Майлза **присяжним** (8). Знову ж таки, були інші **докази** (9).

У травні 2008 року 36-річний Абія Маркіс і 33-річний Джозеф Грем були **визнані винними** (10) у викраденні Майлза й ув'язнені.

У 2009 році ці двоє чоловіків **оскаржили** (11) свої **вироки** (12) на тій підставі, що письмову заяву їх передбачуваної **жертви** (13) не слід було приймати. Англійське законодавство зазвичай вимагає особистого свідчення **свідка** (14), який говорить на основі власних спостережень або знань. **Показання, засновані на чутках** (15) – надані особою, з якою розмовляв

відсутній свідок, або в документі, створеному відсутнім свідком – відомі як **показання з чужих слів** (16). Такі показання можуть бути визнані лише у тому випадку, якщо вони підпадають під **винятки** (17) в Законі про кримінальне правосуддя 2003 року. Законодавство містить важливі **гарантії** (19), які спрямовані на забезпечення справедливого **судового розгляду** (20).

Звернення чоловіків **грунтувалося** (21) на статті 6 **Конвенції про права людини** (22), **право на справедливий суд** (23), яке включає право **допитувати** (24) свідків обвинувачення. Вони посилалися на **рішення** (25), яке суд з прав людини виніс кілька місяців тому. У справі *«Аль-Хаваджа і Тагері проти Великобританії»* **палата суду** (26) **постановила** (27), що стаття 6 буде **порушена** (28), якщо вирок ґрунтується **виключно** (29) або безсумнівно на твердженнях, які підсудний не мав можливості **оскаржити** (30).

Це виглядало як проблема для **суду апеляційної інстанції** (31). Відповідно до Закону про права людини 1998 року, суди зобов'язані **брати до уваги** (33) рішення **Страсбурзького суду** (32). Але суд апеляційної інстанції у складі п'яти суддів на чолі з нинішнім лордом-головним суддею зміг виявити, що порушення статті 6 не було. **М'яко кажучи** (34), судді сказали, що **Європейський суд** (35) **неправильно зрозумів** (36) англійський закон про показання з чужих слів. Оскільки страсбурзькі судді **помилилися** (37) Аль-Хаваджа, англійський суд **відхилив** (38) апеляції чотирьох чоловіків.

Додаток Б

Hearsay in Drew Peterson's case

In Chicago, a judge is **hearing** arguments about **hearsay** in the Drew Peterson's **case**. Now, the **former police sergeant** was first a **suspect** in his fourth wife's disappearance, and later he was **charged with** the **murder** in the death of his third wife, Kathleen. The **witnesses** say she was afraid Peterson would kill her. And those witnesses are expected to speak at today's hearing. The judge has to decide whether to **admit** those **statements** as **evidence**. Beth Carras joins us now from New York to talk how this evidence could affect the case. And, Beth, let me ask you, how many witnesses do they expect to actually see in this hearing?

Well, the **witness list** reportedly has about 60 names on it. It doesn't mean that all of them will be called, but there will be a number of witnesses. And this hearing is expected to last at least two weeks, maybe as long as four weeks.

All right. And what's happening right now, this is called **Drew's law**. Is this law named after Drew Peterson? And how does this law play out?

Well, you know, the **state attorney** for Will County, which is where this case is, actually **assisted in the drafting** of this law in 2008. It was effective in December 2008, and Drew Peterson was charged with the murder five months later. Now, the district, the state attorney, rather, would deny that it was drafted with Drew Peterson in mind, and I'm sure the **legislator** behind it would deny it as well. It's the media that has really **dubbed** it Drew's law. But if you look at the **circumstantial evidence** that he was a suspect in the murder of his third wife, if you believe the second and third **autopsy** has done, calling it a **homicide**, not an accident, but he wasn't charged until this law went into effect. And there are a lot of statements that the prosecution wants to use that arguably come in under this law if the prosecution can pass muster at this hearing. So it all seems to point to Drew Peterson being the impetus behind the enacting of this law. However, the prosecution would argue that he was not.

And do some of those statements that they're trying to admit. Do some of those statements? Are they statements from Stacey Peterson?

Yes, there are statements, Ryan, from both of these wives, third wife, dead wife, and the fourth wife missing, some people believe dead, not sure what happened to her. In order for these statements to come in, the judge has to be satisfied that the prosecutor **proved** not only that these statements of these missing and dead women are reliable. And there's got to be some indicia of reliability for any kind of hearsay that comes in, but an element or a criterion that the judge has to consider is that Drew Peterson murdered each of them and that he murdered each of them, wanting to prevent them from **testifying** in some kind of proceeding. For Savio, the third wife, it would have been a divorce hearing, which was coming up in about five weeks or so or less before she died. After she died, rather, it was in April. She died in February 29, March 1, 2004. And for Stacy Peterson, the argument would be that he murdered her to prevent her from testifying at the murder trial of Kathleen Savio. But these are things the prosecution has to show at this hearing to the judge's satisfaction by a **preponderance of the evidence**.

Wow, and you know, when you think about this, what does this mean for other cases that might come forward in Kansas and all over the country in terms of hearsay?

You know, this law has a lot of **defense** lawyers very concerned in the state of Illinois. It doesn't go beyond Illinois, but it is a law that the legislature drafted to get around U. S. **Supreme Court** rulings that go back to a case called Crawford and California v. Giles, which say you cannot introduce **testimonial**, hearsay statements, that is, statements made with a view toward being used at some sort of a trial or a hearing. And one could argue that statements to a police officer, to a prosecutor, he's going to kill me. I'm afraid he's going to kill me, could be used, you know, they could **be used against** Peterson or whomever in the future. Well, the Supreme Court has said you can't use these statements unless that person is up there being cross examined. It violates a 6th amendment right of confrontation. This law gets around that. So the constitutionality of the law is going to **go up** and it's going to **get challenged** in Illinois. Maybe it'll make its way to the US Supreme Court. So the Drew Peterson case, if he gets **convicted**, it's going to be around for a long time.